

YEREL YÖNETİMLER

TÜSİAD

“DEMOKRATİK STANDARTLARIN YÜKSELTİLMESİ PAKETİ”

TARTIŞMA TOPLANTILARI DİZİSİ - 3

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

YEREL YÖNETİMLER

TÜSİAD

"DEMOKRATİK STANDARTLARIN YÜKSELTİLMESİ PAKETİ"

TARTIŞMA TOPLANTILARI DİZİSİ - 3

Ekim 1997

(Yayın No. TÜSİAD-T/97-10/219)

*Bu yayının tamamı veya bir bölümü
TÜSİAD “Yerel Yönetimler
TÜSİAD ‘Demokratik Standartların Yükseltilmesi Paketi’
Tartışma Toplantıları Dizisi - 3”
referansı yazılmak kaydıyla yayımlanabilir.*

ISBN : 975-7249-39-4

Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş.

ÖNSÖZ

TÜSİAD, özel sektörü temsil eden sanayici ve işadamları tarafından 1971 yılında, Anayasamızın ve Dernekler Kanunu'nun ilgili hükümlerine uygun olarak kurulmuş, kamu yararına çalışan bir dernek olup gönüllü bir sivil toplum örgütüdür.

TÜSİAD, demokrasi ve insan hakları evrensel ilkelerine bağlı, girişim, inanç ve düşünce özgürlüklerine saygılı, yalnızca asli görevlerine odaklanmış etkin bir devletin varolduğu Türkiye'de, Atatürk'ün çağdaş uygarlık hedefine ve ilkelerine sadık toplumsal yapının gelişmesine ve demokratik sivil toplum ve laik hukuk devleti anlayışının yerleşmesine yardımcı olur. TÜSİAD, piyasa ekonomisinin hukuksal ve kurumsal altyapısının yerleşmesine ve iş dünyasının evrensel iş ahlakı ilkelerine uygun bir biçimde faaliyette bulunmasına çalışır. TÜSİAD, uluslararası entegrasyon hedefi doğrultusunda Türk sanayi ve hizmet kesiminin rekabet gücünün artırılarak, uluslararası ekonomik sistemde belirgin ve kalıcı bir yer edinmesi gerektiğine inanır ve bu yönde çalışır. TÜSİAD, Türkiye'de liberal ekonomi kurallarının yerleşmesinin yanısıra, ülkenin insan ve doğal kaynaklarının teknolojik yeniliklerle desteklenerek en etkin biçimde kullanımını; verimlilik ve kalite yükselişini sürekli kılacak ortamın yaratılması yoluyla rekabet gücünün artırılmasını hedef alan politikaları destekler.

TÜSİAD, misyonu doğrultusunda ve faaliyetleri çerçevesinde, ülke gündeminde bulunan konularla ilgili görüşlerini bilimsel çalışmalarla destekleyerek kamuoyuna duyurur ve bu görüşlerden hareketle kamuoyunda tartışma platformlarının oluşmasını sağlar.

TÜSİAD Parlamento İşleri Komisyonu tarafından hazırlatılan "Demokratik Standartların Yükseltilmesi Paketi" başlığı altında toplanan "Türkiye'de Demokratikleşme Perspektifleri", "Me-

mur Yargılaması Hakkında”, “Yerel Yönetimler Yasa Taslağı”, “Ombudsman (Kamu Hakemi) Kurumu İncelemesi” ve “Dernekler Kanunu Taslağı” adlı beş çalışma, 20 Ocak 1997 tarihinde kamuoyuna sunulmuştur. Raporlar, yayımlanmalarını takiben, kapsadıkları konuların tartışılabilmesi için tüm ilgili kişi ve kuruluşlara dağıtılmıştır.

Çalışmaların içeriğinin daha iyi anlaşılabilmesi ve bu konuda katkı yapabilecek şahıs veya kuruluşların görüşlerinin paylaşılabilmesi amacı ile TÜSİAD, tartışma toplantıları dizisini başlatmış ve bu çerçevede üçüncü panel 10 Ekim 1997 tarihinde “Yerel Yönetimler Yasa Taslağı” raporunun konusunu oluşturan “Yerel Yönetimler” ile ilgili olarak düzenlenmiştir.

“Yerel Yönetimler-TÜSİAD Demokratik Standartların Yükseltilmesi Paketi Tartışma Toplantıları Dizisi-3” adlı bu yayın, 10 Ekim 1997 tarihinde İstanbul’da düzenlenen panelde yapılan tartışmaları içermektedir.

EKİM 1997

YÖNETİM KURULU BAŞKANI
MUHARREM KAYHAN'IN
AÇIŞ KONUŞMASI

Sayın konuklar, değerli basın mensupları,

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği adına hepinizi saygıyla selâmlıyorum. Bugün, “Demokratik Standartların Yükseltilmesi Paketi” çerçevesinde gerçekleştirdiğimiz üçüncü tartışma toplantısında, “Yerel Yönetimler” konusuyla karşınızdayız.

Burada tartışacağımız konunun çerçevesini basit bir idari düzenleme olarak çizmek mümkün değil. İktisadi, sosyal, siyasal boyutları olan kapsamlı bir konuyla karşı karşıyayız. Bugünkü yönetim sistemimizin temel özelliklerinin bize ta Osmanlı’dan miras kaldığını söyleyebiliriz. Bu yüzden burada bir anlamda bütün bir yönetim felsefesini tartışmış olacağız.

Temel tespitimiz şu: Türkiye’nin idari sistemi, ülkenin içinde bulunduğu hızlı değişime ayak uyduramayarak, etkili ve verimli hizmet üretmekten uzaklaşmıştır. Bu sorun yerel düzeyde daha belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Güçlü ve demokratik bir yerinden yönetim anlayışıyla, yerel topluluklara götürülen hizmet köklü bir reforma tabi tutulmalıdır. Bu reformun anafikri, yerel birimlerde yaşayan vatandaşlarımıza, belirli bir hukuksal çerçeve içinde, temsil organları aracılığıyla yerel hizmetlerle ilgili kararlar alma, bunları uygulamak için gerekirse vergi de koyarak kaynak yaratma ve örgütlenme yetkisi vererek, kendi kendilerini özgürce yönetme olanağı vermek olmalıdır.

Burada yerinden yönetim derken yalnızca belediyeleri değil vilayet örgütlenmelerini de işin içine katıyoruz. Bu iki düzeydeki sorunların birlikte ele alınması gerektiğini düşünüyoruz. Bu düşüncemizin yansımaları, panel masasındaki konuşmacı konuklarımızda da görülebilirsiniz.

Yeni hükümetin bu alandaki çalışmaları ve ilgili yasaların değiştirilmesini meclisin öncelikli konuları arasına alma eğilimi, yerel yönetimler konusuna ayrı bir güncellik katıyor. Hükümetin çalışmasının ayrıntılarını bilmiyoruz. Herhalde ikinci oturumda, bu çalışmaya yakın olan koalisyon partilerinin değerli temsilcileri bizleri bu konuda aydınlatırlar. Ancak basından izlenebildiği kadarıyla hükümeti böyle bir çalışma yapmaya sevkeden gerekçelerin başında, yönetimin aşırı merkezîyetçi kimliğinin sorunların çözülmesini güçleştirmesi ve merkezdeki yönetim birimlerinde kilitlenme yaratması geliyor. Ben burada izin verirseniz bu gerekçeyi biraz geliştirmek istiyorum.

Bildiğiniz gibi yönetim faaliyeti, diğer toplumsal faaliyetlerin üzerinde yer alan bir alanı tanımlar. Siyasi otorite de, toplumsal birimlerden gelen verileri değerlendirerek bir sentez, bir sinerji yaratır. Sosyal organizmanın bir hedefe doğru ilerlemesi için gerekli koordinasyonu sağlar.

Bunun gerçekleşmesi için, toplumun sinir sisteminin iyi işlemesi, siyasi otorite ile iktisadi ve sosyal birimler arasında sürekli bir iletişim olması gerekir. 90'lı yılların Türkiye'si bu iletişimin gerektiği gibi işlemediği, yer yer tümüyle koptuğu bir manzara arz ediyor.

Sorun, siyaset sahnesindeki oyuncuların algılama yetersizliği gerekçesiyle açıklanabilecek gibi değil. Sorunun kaynağında yapısal yetersizlik, mevcut idari organizasyonun sınırlayıcı etkisi güçlü bir şekilde var.

Kuşkusuz mevcut idari yapı, somut gereklerin bir ürünüydü. Ancak 80'li yıllardan itibaren yerel ekonomilerde görülen hızlı gelişme, sosyal sorunların çeşitlenmesi ve karmaşıklaşması mevcut yapının kaçınılmaz olarak dar gelmesine yol açtı. Yerel çözüm mekanizmalarının yeterince gelişmemiş olması, her türlü sorunun merkeze taşınmasına yol açmaya başladı. Buna bir de ülke ekonomisindeki istikrarsızlık ve merkezdeki idari birimleri ayakta tutma çabasının kamu kaynaklarını kemirmesi eklenince, gelişen yerel ekonomilerin iktisadi ve sosyal açıdan birer cazibe merkezi olabilmeleri sağlanamadı.

Bugün bu sağlıklı gelişme, yerel düzeyde ortaya çıkan sağlıklı bir aksiyonla dengelemeye çalışılıyor. Yerel topluluklar kendi sorunlarına kendileri çözüm üretmeye çalışıyorlar. 90'lı yılların başından itibaren, ülkenin dört bir yanında ortaya çıkan SİAD'lar bu sağlıklı aksiyonun en önemli göstergesi konumunda. Kamuoyu bu gelişmeyi daha çok iktisadi hayattaki sonuçlarıyla izleyebiliyor. Anadolu'daki geleneksel sanayi kentlerinin yanına yenilerinin katıldığı ve birçok kentte hızlı bir gelişme kaydedildiği biliniyor.

Oysa bir de meselenin perde arkası var. Bu kentler arasında öne çıkan başarılı örneklerde, ilginç bir işbirliği ve dayanışmanın sergilendiği göze çarpıyor. İşadamları organize oluyor. Yöresel gelişme için projeler hazırlıyor. Varsa yöredeki üniversite ile işbirliği yapıyor. Belediyenin, vilayetin desteğini alıyor. Ya da tam tersi, önderlik yerel yönetim birimlerinde oluyor. Merkeze mümkün olan en az oranda başvurma prensibiyle, kendi kaynağını kendi yaratarak, krediler bularak, fonlar oluşturarak yerel kalkınma projeleri gerçekleştirilmeye çalışılıyor.

Bu temelin kurulabildiği yörelerde, iş üzerinde parti ayrımlarının ya da belediye-vilayet çekişmesinin silikleşmeye başladığı, işbirliği ve dayanışma güdüsünün öne çıktığı açıkça gözlemlenebiliyor. Ancak bugünkü idari yapı içinde, merkezi yönetimin işin içine girdiği noktalarda, en cevval girişimcilerin biraraya geldiği illerimizde bile gelişimin arzu edilen hıza ulaşmasının önü tıkanabiliyor. Çoğu bölge yöneticisinden ya da işadamından "Ankara gölge etmesin, başka ihsan istemez" sözlerini sıkça duymak mümkün oluyor.

Bu fiilî durumun kapsamlı bir yasal çerçeveye oturtulması, bu dinamizmden ülke kalkınmasında yararlanılması, örnek kentlerin aktivitelerinin diğerlerine sirayet etmesi için,

Türkiye'nin idari mekanizmasının, çağdaş yerinden yönetim anlayışına daha uygun bir hale getirilmesi artık zorunlu hale gelmiş durumda.

Sayın Dr. Selçuk Yalçındağ, Fethi Aytaç ve Ziya Çoker tarafından TÜSİAD için hazırlanan "Yerel Yönetimler Yasa Taslağı"nda, merkez yönetimi, ülke düzeyinde tek elden ve bir örnek yürütülmesi gereken, adalet, genel güvenlik, ulusal savunma ve dış politika hizmetlerinden sorumlu tutuluyor. Ayrıca, gelişmişlik düzeyini dengeleyici, ulusal geliri artırıcı ulusal ölçekli hizmetlerin yanı sıra, ülke boyutunda ulusal hedeflerin, ilkelerin ve standartların kamu yönetiminin tüm kesimlerinde gerçekleşmesini sağlayıcı gözetim ve denetim hizmetleri de merkez yönetiminin yetki ve sorumluluğuna veriliyor.

Yerel toplulukların bunlar dışındaki tüm ortak gereksinimlerini karşılayacak hizmetlerin yürütülme yetki ve sorumluluğu ise yerel yönetim birimlerine veriliyor.

Değerli konuklar,

Türkiye kalkınmasına yerel dinamiklerin azami ölçüde katkıda bulunmasını sağlamak, metropollerdeki nüfus ve sorun yığılmasının önüne geçmek, bölüşümü adilleştirmek, demokratik ve çoğulcu toplum yapısının itici gücünden yararlanmak için, ülke yönetiminde yerinden yönetim ağırlıklı bir bakış açısını egemen kılmak gereklidir. Bu bakış, Türkiye'de yeni cazibe merkezleri yaratacak, ülkedeki gelişme potansiyelini serbest bırakacak ve bu gelişmenin önünü açan siyasi ekiplere güç kazandıracaktır. Yerel yönetimler reformu, önümüzdeki 20 yıl içinde Türkiye'nin çehresini kökünden değiştirecek en önemli reformlardan biri olacaktır.

Teşekkür ederim.

1 0 E K İ M 1 9 9 7

YEREL YÖNETİMLER PANELİ

BİRİNCİ OTURUM

Oturum Başkanı

Muharrem Kayhan ~ TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı

Panelistler

Dr. Selçuk Yalçındağ ~ TÜSİAD Yerel Yönetimler Yasa Taslağı Yazarı

Recep Yazıcıoğlu ~ Erzincan Valisi

İsmet Gürbüz Civelek ~ Trabzon Valisi

Celâl Doğan ~ Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı

Recep Tayyip Erdoğan ~ İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı

PANELİSTLERİN ÖZGEÇMİŞLERİ

Dr. Selçuk Yalçındağ

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun oldu. 1962'ye kadar çeşitli ilçelerde kaymakamlık ve atanmış belediye başkanlığı görevlerinde bulunan Yalçındağ, o yıl Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'ne (TODAİE) öğretim üyesi olarak girdi. 1964-65 yıllarında ABD Pittsburgh Üniversitesi'nde öğrenim gördükten sonra, 1976'da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde siyasal bilimler alanında doktora yaptı. TODAİE'de öğretim üyesi olarak yerel yönetimler ve yönetim hukuku dersleri veren Yalçındağ, Enstitü'de genel müdür yardımcılığı gibi yönetsel bazı görevler de üstlendi. Yalçındağ'ın, yerel yönetimlerle ilgili araştırma raporlarının yanında, 4 telif, 3 çeviri kitabı ve makaleleri yayınlanmıştır. Selçuk Yalçındağ, TÜSİAD'ın "Yerel Yönetimler: Sorunlar-Çözümler" (1992 ve 1995) raporunun yazarı ve "Yerel Yönetimler Yasa Taslağı" (1997) raporunu hazırlayan çalışma grubunun başkanıdır.

Recep Yazıcıoğlu

1948 yılında Trabzon'da doğdu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1975 yılında askerliğini Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nda asteğmen olarak yaptı. 1968 yılında Aydın Maiyet Memuru olarak göreve başladı. 1971-1984 yılları arasında sırasıyla, Kalkan-dere, Bahçe, Hamur, Ayvacık, Kırıkhan, Alaca, Akçakoca kaymakamlıklarını yaptı. 1984 yılında Tokat valiliğine atandı. 14 Ağustos 1989'da Aydın valisi olarak göreve başladı. 19 Ağustos 1991'de Erzincan valiliğine atandı. Halen aynı görevde olup, Mülkiyeliler Birliği ve Türk İdareciler Derneği'nin faal üyesidir.

İsmet Gürbüz Civelek

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Yurt dışında "Uluslararası Hukuk Sertifikası" ve "Avrupa Toplulukları" eğitim programlarını tamamladı. Kamu hizmetine 1979'da Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Milli Savunma Bakanlığı'nın uluslararası ilişkiler dairelerinde başladı. 1981'de İçişleri Bakanlığı'nda mülki idare kariyerine başlayan, Yapraklı, Palu, Sürmene, Mesudiye, Patnos ilçelerinde kaymakamlık yapan Civelek, 1990 yılında merkez örgütüne atandı. APK Kurulunda "Çok Uluslu Kuruluşlar Daire Başkanlığı", Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nde "Dış İlişkiler ve Eğitim Daire Başkanlığı" görevlerinde bulundu. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Yönlendirme Komitesinde yedi dönem görev aldı. Halen Trabzon valiliğini sürdüren, Avrupa Konse-

yi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongre üyesi ve Türk Delegasyonu Başkanı olan Civelek'in Avrupa Birliği, İnsan Hakları, Terör, Yerel Yönetimler, Kamu Yönetimi, GATT, Çevre ve Turizm konularında yayınlanmış çalışmaları bulunmaktadır.

Celal Doğan

1943 yılında Gaziantep'te doğdu. 1969 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra serbest avukatlığa başladı. 1977 seçimlerinde CHP'den Gaziantep milletvekili seçildi. 12 Eylül 1980 askeri hareketine kadar sürdürdüğü milletvekilliğinden sonra tekrar serbest avukatlık yaptı. 1986'da siyasi yasaklılığı kalktıktan sonra tekrar aktif politikaya döndü ve 1989 yerel seçimlerinde SHP adayı olarak Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanlığına seçildi. 1994 yerel seçimlerinde CHP adayı olarak bu göreve ikinci kez seçildi. Celal Doğan, 1993'ten bu yana Gaziantepspor Kulüp Başkanlığını da yürütmektedir.

Recep Tayyip Erdoğan

1954 yılında İstanbul'da doğdu. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nden mezun oldu. Camialtı, İETT ve Erokspor'da 16 yılı aşkın futbol oynadı. Bir süre özel sektörde müşavir ve üst düzey yönetici olarak görev yaptı. 1975 yılında MSP Beyoğlu İlçe Gençlik Kolu Başkanlığına, 1976'da MSP İstanbul İl Gençlik Kolu Başkanlığına ve Gençlik Kolları Genel İdare Kurulu Üyeliğine seçildi. Bu görevleri 1980'e kadar devam etti. 1984 yılında RP Beyoğlu İlçe Başkanı, 1985 yılında RP İstanbul İl Başkanı, 1986 yılında RP Merkez Karar Yürütme Kurulu üyesi oldu. Halen MKYK üyeliği sürmektedir. Ayrıca, çeşitli sosyal ve kültürel faaliyet gösteren kuruluşlarda üyelikleri bulunmaktadır. Erdoğan, 27 Mart 1994 genel yerel seçimlerinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na seçilmiş olup, halen bu görevini sürdürmektedir.

Muharrem Kayhan:

Efendim şimdi panelimizin ilk oturumuna geçiyoruz. Ancak, çok yüklü bir programımız var ve süremiz sınırlı. Sayın konuşmacıların zaman yönetimine dikkat edeceği inancıyla ben ilk önce Sayın Dr. Selçuk Yalçındağ'a söz veriyorum. Buyrun Sayın hocam.

Dr. Selçuk Yalçındağ:

Çok teşekkür ederim Sayın Başkan. Efendim şimdi gerçekten süre çok az. Onun için mümkün olduğu kadar özetle TÜSİAD Yerel Yönetimler Yasa Taslağı hakkında bilgi taktim etmeye çalışacağım. Tartışmalarda herhalde biraz daha konu açılacaktır.

Sayın Başkan aslında çok güzel belirttiler, bu tasarı taslağı ile yapılmak istenen şey, merkez yönetiminin taşra kuruluşları ve bugünkü yerel yönetimlerimizi de kapsayacak biçimde yönetim sistemimizin yerel düzeyde hizmet üreten kesimini çağımızın gereklerine uygun değişimlere konu yapmaktır. Temel amaç, bu çalışmayla bu şekilde ifade edilebilir. Böyle bir amacın gerçekleşmesi için herşeyden önce inandık ki ülkede yerel yönetimlere ağırlık vermek gerekmektedir. Ve yerel düzeyde yönetim sistemi, yerel yönetim temeline oturmalıdır. Yerel yönetim derken de kastettiğimiz bugünkü, tabirimi lütfen mazur görünüz, yarım yamalak yerel yönetim birimleri değil, gerçek anlamda demokratik, güçlü yerel yönetim kurumunun oluşturulmasıdır. Böyle bir amaç gerçekleşirse inanıyoruz ki Türkiye'de hem demokratik açıdan yeni açılımlar ve gelişimler sağlanabilecektir hem de yerel düzeyde Türk toplumuna daha etkili ve verimli hizmet üretilebilecektir.

Güçlü ve demokratik yerel yönetim derken neyi kastettiğimi de çok kısa olarak belirteyim. Yerel hizmetler, ki bunun tanımı bu taslakta çok geniş tutulmuştur, eğitim hizmetleri de dahil olmak üzere yerel yönetimlere bırakılmıştır. Yerel hizmetler üzerinde, yönetsel vesayete tabi olmadan özgürce uygulanabilir kararlar verebilen, bu kararları yaşama geçirebilmek için gerekli iç örgüt yapısını özgürce kurabilen, gene bu hizmetler için gerekli personel kadrolarını ve personel atamalarını özgürce yapabilen ve en önemlisi bu hizmetlerin gerektirdiği finansmanı ilke olarak öz kaynaklarıyla, kendi meclislerinin sorumluluğu altında, yasaların çizdiği sınırlar ve ilkeler içerisinde vergi de koyarak ve merkez yönetimi tarafından yerel yönetimin yönetim alanı içerisinde toplanan merkezî vergilere isterlerse yüzde de ekleyerek, yürüttükleri hizmetin finansmanını, kendi sorumlulukları altında, kendileri toplayabilen yerel yönetimler öngörülmüştür. Bu yerel yönetim biriminin güçlülüğü yanında demokratik olabilmesi için de tasarıda uzun uzun yer almış olan halk katılımı ve saydam yönetim ilkeleri de, yerel yönetimin nitelikleri içerisine konulmuştur. Yerel yöne-

timler, ancak bu parametreler içersinde hem demokratik nitelikleri söz konusu olarak işlev yaparlar hem de gerçekten etkili ve verimli hizmet üretebilirler.

Bu genel çerçeve yanında, yapısal özellikler itibarıyla aslında toplu yerleşim alanları için bugünkü yapısal niteliği muhafaza ettik. Yani köy yerel yönetimleri, belediye -belediye-yi üç gruba ayırdık, nüfuslarına göre ve görevleri de ona göre ayarlanmıştır-, büyükşehir belediyesinin federatif modelini koruduk. Geniş alanlar için, il özel idaresi yerine il yerel yönetimini öngördük ve yeni bir yerel yönetim birimi olarak da ilçe yerel yönetimini tasarıya koyduk. Fakat burada çok önemli bir nokta var, tüm bu yerel yönetim birimlerinin de biraz evvel belirttiğim gerçek yerel yönetim niteliklerine sahip olması üzerinde özenle durduk. Yani yönetim felsefesi açısından ortaya çıkan farklılık, bugünkü sistemle özellikle burada karşımıza çıkıyor. Bunu şöyle de söyleyebilirsiniz, yerel düzeydeki kamu hizmetlerinin üzerinde yetkili ve sorumlu olma kavramı artık Türkiye’de atanmışların ellerini çekecekleri, Ankara’nın da elini çekeceği ve yerel seçimlere emanet edilmiş bir sistem içerisinde yürütülecektir. İl yerel yönetimi, ilçe yerel yönetimi, illerde ve ilçede kamu hizmetlerinin tek patronu olacaklardır. Şehirlerde, belediye kent hizmetlerinin tartışmasız tek patronu olacaktır.

Şimdi ben ayrıntılara girmek istemiyorum, bugünkü sistemi birçok açılardan muhafaza edelim dedik ama, bugünkü sistemin yapısal açıdan da önemli sorunları var. Örneğin büyükşehir modelini, dünyadaki mevcut modelleri tartışarak tercih ettik ama büyükşehir modelinin Türkiye’deki uygulanasında çok önemli sorunlar var. Evvela büyükşehirin oluşmasıyla ilgili noktadan başlayarak büyükşehirle alt kademe belediyeler arasındaki ilişkiler, görev dağılımı gibi konularda çok önemli sorunlar var. Ayrıca panelde büyükşehir belediye başkanlarımız da var, yanlış söylüyorsam lütfen itiraz etsinler, sistem hiç de demokratik değil. Sistem, neredeyse seçilmiş diktatör üretmeye müsait bir ortam yaratabiliyor. Bu terimi raporda kullandığımız için, tekrar etmekte bir sakınca görmüyorum. Biz büyükşehir modelini gerçek demokratik yerel yönetime dönüştürdük ama bu arada da meclisi ve yürütme kurullarını öne çıkardık. Türkiye’de siyasetin canlanması ve demokratikleşmesi için sanıyorum bu nokta önem taşıyor, yapılması gereken daha çok budur. İlçe ve alt kademe belediyelerle büyükşehir belediyesi arasındaki ilişkilerde, büyükşehir denetim görevi yapacaktır ama bu denetimin meclis ve yürütme kurulu aracılığıyla yapılması noktasını öngördük. Büyükşehirle tartışmasız bir şekilde metropol ölçekteki hizmetlerin tek yetkilisi ve sorumlusu olma niteliğini kazandırdık. Büyük bir şehrin yönetilmesi eski terimle tecezzi etmeyecek bir yetki olmak gerekir, bölerseniz çok büyük hatalar yaparsınız. Uygulama imar planları da dahil olmak üzere, yetkisini büyükşehir belediyesi için saklı tuttuk, alt kademe be-

lediyelerini sadece imar uygulamalarında ve ruhsat verme ve kaçak yapılaşmayla mücadele açısından görevli kıldık. Onun yanında küçük belediye hizmetlerini gene halkın kapısına daha yakın olan alt kademe belediyeleri yapabilir diye düşündük. Alt kademe belediyelerin boyutlarını küçük tuttuk. Bugün bir milyona yakın nüfusuyla alt kademe belediyesi, büyükşehir modelinin yönetimi halka yaklaştırma felsefesine çok ters düşmektedir. 900.000 nüfuslu bir ilçe belediyesi, halka yakın bir belediye olarak asla düşünülemez. Onun için küçük tuttuk ve bu sistem içerisinde halka yakın belediye, belediyenin içerisinde desentralizasyon ama mantıklı bir merkezleşme, fakat merkezleşmenin de bir kişinin uhdesinde toplanmaması için gerekli önlemleri alacak bir felsefeyle büyükşehir modeli geliştirilmiştir. Standart belediyeler için de benzer noktalar dikkate alınmıştır. İl yerel yönetimi güçlü bir yerel yönetim olarak, ilçe yerel yönetimi güçlü bir yerel yönetimi birimi olarak öngörülmüştür.

Eğer somuta indirirsek, bu tasarının sonunda şöyle birşey çıkacaktır. Zaten ek maddeler, başka kanunların değişmesiyle ilgili hükümler de getirilmiştir. Bugün taşrada illere ve ilçelere bağlı merkezî idare birimleri bu tasarı yasalaştığı takdirde il meclislerine ve ilçe meclislerine bağlanacak ve onların alt birimleri haline gelecektir. Bu bir devrimdir. Bu kadar geniş kapsamlı bir yetkiyi, otoriteyi yerel meclislere verirsiniz, seçilmişlere verirsiniz, kudretin olduğu yerde, o kudretin kötüye kullanılması olasılığını da hesaba katmak mecburiyetindesiniz.

İşte tasarı bu konu üzerinde titizlikle durmuştur, yetkilerin kötüye kullanılmaması için gerekli önlemleri getirmiştir ve özellikleri tasarıya yerleştirmiştir. Bunların iki tanesi üzerinde özellikle durmak istiyorum. Bunlardan birisi denetim. Özellikle merkezî idarenin denetimini vurgulayarak tasarıya koyduk. Ama bu denetim, bugünkü gibi idarî vesayet denetimi değildir. Bu denetim, hukuka uygunluk denetimidir. Elbette ülkenin dört bucağında kendilerine son derece önemli kamu hizmetleri üzerinde karar verme, uygulama yapma ve kaynak yaratarak, kaynak sarfetme gibi son derece önemli yetkiler verilen yerel yönetim birimlerinin, ulusal amaçlara, hedeflere, ilkelere, standartlara da uymaları gerekmektedir. Aksi takdirde memleket tam bir keşmekeşle karşı karşıya kalır. Fikir şudur, bu ulusal amaçlar, ulusal ilkeler, standartlar hukuk kuralı haline getirilmeli ve bunlara yerel yönetim birimleri tarafından uyulması, altını çizerek söylüyorum, son derece titizlikle hatta insafsız bir şekilde denetlenmelidir. Hukuk dışına çıkan da kendisini yargının önünde bulmalıdır. Bunu yaparken aynı zamanda savcılarının da doğrudan doğruya harekete geçebilmesi özelliğini tasarıya getirdik. Memurin Muhakematı Yasası gibi bir yasanın kurduğu barajın artık Türkiye’de ortadan kalkması gerekmektedir. İdare kendi içinde müfettişler aracılığıyla deneti-

mini yürütür, ama sonuçlarını yargıya hemen intikal ettirir veya savcılar kendiliklerinden harekete geçerek kovuşturma yapabilirler veya vatandaş bunu harekete geçirir. Belirtmek istediğim nokta bu.

İkinci nokta, sayın başkanlarımız belki hoşlanmayacaklar ama, gene hukuka uygunluk bakımından, kamu parasının harcanması açısından, belediye ve il, ilçe yerel yönetim birimi saymanlarının Maliye Bakanlığı tarafından atanması ilkesini getirdik. Tıpkı bakanlıklarda olduğu gibi. Bunun demokrasiye aykırı hiçbir yönü yoktur. Önemli olan hukuka uygun davranmaktır, hukuğa aykırı davranıyorsanız, yıldırımlar yağacaktır başınıza, uygun davranıyorsanız da demokrasi elden gidiyor diye şikâyet etmeye kimsenin hakkı yok.

İkinci önemli denetim, halkın denetimi olarak buraya konuldu. Eğer halk yoksa, o yerel yönetimden hayır beklemeyiniz. Halkın denetimi için çok önemli konular getirildi. Örneğin meclislerin toplantıları çok değişik öngörülüyor, halkın soru sorma olanağı ve cevap alma hakkı getiriliyor. Özel toplantılar yapılması öngörülüyor. Halkın referanduma zorlama yetkisi, belli bir miktarda imza topladığı takdirde getiriliyor. Halkın saydamlık aracılığıyla yerel yönetimden bilgi ve belge isteme hakkı tasarıya konulmuş vaziyette. Katılım ve saydamlık bir arada yürüdüğü takdirde, halkın denetiminin etkili olması mümkün. Daha ayrıntılar var, daha sonra görüşebiliriz.

Bir nokta daha önem taşıyor. Yerel yönetimlerin kendi meclisleri aracılığıyla kaynaklarını yaratması ilkesi çerçevesinde, politikacılarımız, eğer bu tasarı gerçekleşirse, kaynak yaratmak bakımından artık Ankara'ya gözlerini dikmeyeceklerdir. Ankara'dan hazır para alarak belediyecilik yapmak çok kolay. İşin kötü tarafı bunun hesabını kimse sormuyor, çünkü "Başkan Ankara'dan parayı almış, anasının ak sütü gibi harcasın" kavramı içerisinde bu paranın dolaylı olarak kendi cebinden çıktığının farkında olmayan bir halk ile karşı karşıyayız. Oysa bizim önerdiğimiz sistemde, yerel yönetimler gelirlerinin en az %70'ini halkın cebinden alacaklardır. Yani yerel politikacının bu noktada elini taşın altına koymasını istiyoruz. Bunun çok sağlıklı bir tarafı var. Halktan son derece kritik bir nokta olan vergi sorumluluğunu üstlenerek kaynak toplayan yerel yönetim politikacıları bunu çok dikkatli harcayacaklardır, şakası yok işin. İkincisi, cebi acıyarak para veren halk, o paranın hesabını çok titizlikle soracaktır. Gerçek yerel yönetim kurumu da budur. Bugün Ankara'da 18 kaynaktan belediyelere para veriliyor, neler olduğunu kimse bilmiyor, "nasıl buralardan bizim belediyelere veririz, bizden olmayan belediyelere vermeyiz" sistemi içerisinde bir keşme-keş devam edip gidiyor. Böyle belediyecilik olmaz. Burada herşey açık seçik hale geliyor. Böyle bir model gerçekleşir mi bilemiyorum ama, gerçekleşirse Türkiye'de etkili ve verim-

li bir yönetim olacaktır çünkü yerel yönetimler paranın sarfını o zaman dikkatle yapmak zorundadırlar.

İkincisi de muhterem dinleyiciler, bu model çok önemli bir soruna da kesin çözüm getirecektir. Nedir o? Bugün illerde ve ilçelerde, il sistemi içinde veya il sistemi dışında, yerel politikacılar ve merkez politikacılarıyla yerel bürokratlar arasında çok büyük bir ilişkiler sorunu var, hatta bunu çatışma olarak da isimlendirebiliriz, ortaya yanlış aktörlerin, yanlış rollerle, yanlış yerlerde oyun oynadıkları bir traji komik olay çıkıyor. Aslında trajiktir. Sonunda bürokrasi yozlaşıyor, zarar görüyor, politika zarar görüyor, politikacı zarar görüyor, seçmen kültürü zarar görüyor. Taşrada merkezî idare bürokratları kağıt üzerinde yetkili görüldükleri halde, 1940'lardan kalmış yasaların sonucunda, bugün fiilen o yetkilerini ellerinden kaçırmışlardır. Kurumsal yoldan yerel hizmetler üzerinde söz sahibi olamayan yerel politikacılar, bu yetkilere müdahale etmişler ve yetkileri merkezî idare bürokratlarının ellerinden almışlardır. Ama sorumsuz bir ele alıştır, ortaya yetkisiz fakat sorumlu bürokrat, yetkili fakat sorumsuz politikacı gibi çok acayip bir tablo çıkmaktadır. Buna bir de Ankara'daki politikacıların el uzattıklarını, merkezdeki bürokratların da resmin içerisine karıştığını dikkate alırsanız, şu anda Türkiye'de taşrada bir facia yaşanıyor. Burada rollerin netleştirilmesi, herkesin yerli yerine yerleştirilmesi ve herkesin doğru roller oynamasını sağlamak zorundayız. Türkiye bu yüzden büyük kanamalar geçirmektedir, aksi takdirde bu devam edecektir. Nasıl kayıt dışı ekonomiden söz ediyorsak, bugün taşrada kayıt dışı politika ve kayıt dışı yönetim olayı ile karşı karşıyayız. Müsaade edin bunu bir kayıt içerisine, sistem içerisine alalım.

Son sözümü bağlıyorum, hazırladığımız tasarının genel gerekçesi, Sayın Başkan'ın da belirttikleri gibi, 1995'te yine TÜSİAD tarafından yayınlanmış olan "Yerel Yönetimler, Sorunlar, Çözümler" başlıklı raporuma dayanmaktadır. Zaten genel gerekçe olarak da rapor aynen konmuştur tasarıya. Fakat hemen söyleyeyim ki, burada ortaya konan model, bir akademisyenin masa başında, hayal kurarak, zihin jimnastiği yaparak ortaya koymuş olduğu bir ürün değildir. Bir kere tasarımı üç arkadaş hazırladık. Onun ötesinde, bunun gerisindeki fikirlere temel olan çalışmalar 30-40 yıllık bir geçmişe sahiptir. Bu dönemde, üniversiteler, bürokratlar, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, DPT ve özellikle siyasal partiler tarafından çok güzel çalışmalar yapılmıştır ve hem bunların hem de Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü tarafından her on yılda bir dört defa, 1960'dan 1990'a kadar hazırlanmış olan raporların sonuçlarına dayalı bir çalışmadır. Bu çalışmanın hayal mahsulü olduğuna dair eleştiriler geliyor, bunu onun için söylemek ihtiyacını duydum. Sabrınız için teşekkür ediyorum, saygılar sunarım.

Muharrem Kayhan:

Efendim ikinci konuşmacımız Sayın Recep Yazıcıoğlu. Buyrun Sayın Yazıcıoğlu.

Recep Yazıcıoğlu:

Efendim, önce böyle bir platformda, böyle bir toplantı düzenlediğiniz için çok teşekkür ederim. Türkiye maalesef sistem tartışmalarını yoğun şekilde yapmıyor, onun dışındaki tartışmaları da her gün, her saniye yaparak zaman öldürüyor, ayak sürüyor. Bakalım ne zamana kadar böyle harakiri yapmaya devam edecek, onu da hep birlikte göreceğiz. Zihniyet tartışmaları ile ülke bloklaşıyor, kamplaşıyor ve gerilim artıyor. Gerilime oynayanlar ve oradan da nemalananlar var herhalde. Onun yerine acaba sistem ve proje tartışmasına, program tartışmasına ne zaman başlayacağız? Öncelikle partiler, aydınlar, seçkinler, halk, sivil oluşumlar bu konuda yoğun bir şekilde gündemi nasıl belirleyecekler? Zaten dağarcığında birşeyi olan bunu sunar. Olmayanlar da arkadan dolanır, puan alır. Ama bunun da sonu nereye varacak? Onun için TÜSİAD'ın özellikle sivil bir kuruluş olarak bunun öncülüğünü yapması fevkalade önemli bir hadisedir. Demek ki Türkiye'de sistemin ne hale geldiği herkesi ilgilendiriyor, şüphesiz işadamlarını da ilgilendiriyor.

Efendim aslında burada en önemli husus şudur, Yedinci 5 Yıllık Plan'da il yerel idaresi, ilçe yerel idaresi, büyükşehir ve belediye idareleri kavram olarak yer almıştır. Bu, Meclis'ten geçmiştir. Yani şablon tamamdır. Dr. Selçuk Yalçındağ, Fethi Aytaç ve Ziya Çoker tarafından hazırlanan ve TÜSİAD'ın yayınladığı "Yerel Yönetimler Yasa Taslağı" başlıklı değerli araştırmada bu şablonun içi dolduruluyor. Yani merkezî idarenin yetkileri, kaynakları -kaynak konusu pek burada yok da- yetkileri ne olacak? İl yerel idaresi, ilçe yerel idaresi ve büyükşehir belediyeleri idarelerinin görevleri ne olacak? Türkiye zaten bu kavgayı verecek. Merkez ne yapacak, taşra ne yapacak, bu kavgayı biz vermiş değiliz. Tartışmış da değiliz. Şu anda ne yapılıyor? Şu anda A'dan Z'ye kadar, belediye falan yok Türkiye'de. Belediyenin tüm yetkileri merkezî idare tarafından yapılmaktadır ve paraları da merkezî idare tarafından verilmektedir. Yani belediyeler de aslında merkezî idareye bağlı bir birim gibi düşünülmüştür. Biz belediyecilik modelini de uygulayamadık, yaşama da geçiremedik aslında. Ama belediyelerin kendi kaynak arayışları içinde özgün çıkışları ve özgün arayışları var. Bu da yerel inisiyatifin gücünü gösterir aslında, bu da bir vakiadır. Aslında bunlar hep bilinen şeyler.

Yalnız neden olmuyor, neden bu iş gerçekleşmiyor, bu çok önemli. Çünkü bunlar hep yıllarca programlarda, planlarda, hükümet programlarında yer alıyor. Hele bu "yerel idareler güçlendirilmelidir" lafı bana o kadar anlamsız ve fuzuli bir laf gibi geliyor ki, kanıksa-

dık artık. Böyle laf mı olur, Allah için. Zaten tekrar ede ede artık millet bunun farkına da varmıyor. Ondan sonra, “Bak ne güzel seçiyoruz belediye başkanlarımızı, valileri de seçelim, bu işi bitirelim” diyen devlet adamlarımız da oldu. Bu kadar basit yani, belediye başkanlarını seçtik, işi bitirdik. Belediyecilik modeli oturdu yani Türkiye’de, şimdi valiyi de seçersek olayı bitiriyoruz. Aa.. ne kadar güzel. Bir de şu başkanlık tartışmaları var, bir de başkan seçersek işte ülkeyi de hallettik. Yani hep “baş”a konsantre, dikkat ediyor musunuz? Ülkeyi başkan kurtaracak, illeri illerin başındaki zat kurtaracak, belediyeleri de belediye başkanları kurtaracak, üç tane taşerona ihtiyacımız var, üç tane müteahhite. Üç tane müteahhiti seçersek ve onlara da ülkenin yönetimini, merkez ve taşra olarak ihale edersek, oh mis gibi olacak bu iş. Bir de bunlar güçlü olurlarsa, yani her türlü kararı, her türlü yetkiyi kullanabilirlerse o zaman güllük gülistanlık olacak Türkiye. Bu korkunç bir yanılgıdır, felakettir. Bugünkü sistemden de daha geriye gitmektir aslında. Halksız kurtarma, halksız yönetim, halksız kalkınma, toplumun potansiyel gücünü harekete geçirmeden yapılacak çalışmalar, ne demokrasiye ne maslahata, ne etkili ve verimli yönetime dönüşür. Bu da bilinen bir gerçek.

Şimdi iktidarlar niye tükeniyor? Herşeyi vaat ediyor, yapamayınca tükeniyor. Birinci ayında halk, “Bunların da birşey yapamayacağını anladık” diyor. Halbuki iktidarlar, kendilerinde toplanan idari, siyasi ve ekonomik yetkileri yerel topluluklara devretseler, faturadan da kurtulacaklar ama niye devretsinler? Zaten Türkiye’de iktidarda olmak, merkezde toplanan idari, siyasi ve ekonomik rantlara ve yetkilere el koymak içindir. Şimdi biz onlara diyoruz ki, arkadaş bunlardan vazgeç, Türk milletine bunları hediye ve hibe eyle. Etmez, mümkün değil, eşyanın tabiatına aykırı. Yani ben olsam eder miyim, ben şüpheliyim, çünkü bizim gibi herkes atıp tutuyor, ondan sonra parlamentoya gelince iş değişiyor. Ben şüphe ediyorum, biz de mi gelince aynı sazi çalacağız? Bunun mayasında, hamurunda mı bir sıkıntı var yani. Herkes konumuna göre, pozisyonuna göre düşünüyor. Bunun çok ilginç örnekleri vardır. Bakınız Türkiye’nin yönetim sisteminden kimse bir taş sökemez. İnşallah mahcup olurum. Çünkü Özal, bütün gücüne rağmen, milletvekillerini kendisi tayin etmiş olmasına rağmen, köy hizmetlerini özel idareye bağlayamadı. Köy hizmetleri malum, köylerde yol, su, elektrik, kanalizasyon hizmetlerini veriyor. Bunlar 1960’lara kadar özel idarenin yaptığı işlerdi, zaten özel idarenin adını bilen yok, acaba valinin ağırlama, uğurlama işlerini yapan bir özel bütçe midir? Şimdi tabi yansıması öyle olunca bu doğru mudur değil midir, öyle algılanınca öyledir. Yani algılama önemli.

Tabi özel idarelerin yeri ne olacak? Şimdi burada öyle bir tartışma var ki, yani belediyeler diyor ki, Ankara’nın yetkileri belediyelere devredilsin. Peki kardeşim, mülkî alan ne

olacak? Erzincan 12.000 kilometre karedir. Yani bu coğrafi alandaki yapılaşma ne olacak, kim üstlenecek? Erzincan belediyesi mi? Erzincan belediyesi şehir içinde, meskun alandan, mücavir alandan sorumlu bir birim. E peki kocaman bir coğrafi alan var, onun sorumlusu kim? Dünyada bunun sorumlusu kim? Türkiye’de bunun sorumlusu kim? Böyle bir alan var, bu alanın içinde kasabalar, köyler, şehirler yer alıyor. Burada yol yapılıyor, baraj yapılıyor, alt yapı yapılıyor, enerji götürülüyor, bir sürü hizmetler götürülüyor, bunları kim yapacak? Bunları şimdi merkezî idare yapıyor. Bugünkü düzenlemede bunları il yerel idaresi yapacak. Bunu yadsımak mümkün değildir. Belediye, şehir ve mücavir alan yönetimidir, onun dışındaki yönetim belediyeyi dünyanın hiçbir yerinde ilgilendirmez. Onun için ayrı birim oluşur, bu alanı netleştiremiyoruz ve dolayısıyla gereksiz bir şey gibi görünüyor.

Şimdi merkezî idare küçülecekse, adalet, savunma, ulaştırma vs. hariç geri kalan bütün bakanlıkların taşradaki birimleri ve koskoca dev bölge müdürlükleri, Karayolları Bölge Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Bölge Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğü, Orman İşleri Bölge Müdürlüğü, bu dev imparatorlukları belediyeye mi bağlıyacağız? Belediyeyle ne ilgisi var bu imparatorlukların? Bunlar il yerel yönetimine bağlanacak, il meclislerine bağlanacak. İl meclisleri var zaten şimdi, yeniden fonksiyon ve ağırlık kazanıyor. Demin Sayın Selçuk Yalçındağ hocam çok güzel söyledi, saç saça, baş başa kavga var. Kavga yok aslında, teslimiyet var. Son dönemde üç iktidar değişti, bizim Erzincan’da Bayındırlık Müdürü kim olacak diye korkunç mücadele verildi.

Ben yerel politikacıyı savunuyorum, genel politikacıyı değil. Ama yerel politikacı, genel politikacının işine gelmiyor. Çünkü onu rakip görüyor. Çünkü bu modelde önemli olan yerel politikacı oluyor. Yerel politikacı da yerel karar organında tam yetkili olacak, yani il meclisleri, ilçe meclisleri, belediye meclislerinde tam yetkili oluyor ve çok önemli bir kişi oluyor. İşte o zaman bugün Ankara’ya bağlı bütün birimler yerel idarelerin servis ve birimi haline gelince Ankara küçülüyor. Bir ara Sayın Tınaz Titiz, “zaten Turizm Bakanlığı’na gerek kalmayacak, 2-3 kişiden ibaret olacak” demişti. 6 tane icracı bakanlık olacak, onlar da 200-500 kişiyle çalışacak, o kadar. Taşrada teşkilatları olmuyor, bu ne demektir, bu büyük bir devrimdir aslında. Bunu yapmadığımız sürece, “Efendim yerel idareler güçlendirilmelidir” demenin anlamı yok. Öyle faullü güreşme! İçini doldurmuyor, bırak şu lafı yahu! İçi nasıl dolacak? Böyle dolacak, şimdi onu da vereceğimiz yer, il yerel idaresidir. Çünkü il yerel idaresi, bu il-ilçe enflasyonu sonucunda, -uyduruk iller, uyduruk ilçeler o ayrı bir felaket- belediye modeli belki köylerde düşünülebilir, şimdi optimum çerçeveyi yakalamamız gerekir. Optimum ölçek nedir, optimum nedir? İlçe, belde, bunlar yakalanacak.

Türkiye’de yerelleşmeyi, eyalet modeliyle karıştıranlar var. Eyaletleşme de tartışılabilir ama Anadolu bir eyalettir, bunu suni şekilde 16 eyalete bölmenin anlamı da yoktur. Almanya’da tarihte bunun dayanağı var, Amerika’da var, şurda var, burda var. Bavyera, 300 yıl önce de Bavyera’ydı, Galler 300 yıl önce de Galler’di. Ama Anadolu 300 yıl önce de Anadolu’ydu. Şimdi bunu eyaletlere bölmenin anlamı yok. Ben üniter devlet içinde, bugünkü il yerel idaresi -ki özel idare modelidir-, il yerel idaresi olarak gündeme geliyor ve gelecek, ilçe yerel idaresidir ama optimum ölçektekiyle, 40 tane 50 tane il, 400-500 tane ilçe ve şu kadar belediyeden ibaret yönetim birimi içinde. Bakınız Otlukbeli diye bir ilçemiz var bizim. Otlukbeli’nin 1000 nüfuslu 8 tane köyü var. Bir hükümet binası yapılıyor, aman Allah, ben Atina’ya gittim bir ay önce, Atina parlamentosundan biraz daha ufak. Bu ne iştir yahu! Erzincan Kültür Merkezi 14 yılda bitti, 22.000 metre kare. Bakınız bir odacıyla bir müdürü var, teknisyenini ve odacısını fak fuk fonundan aldı. Zaten Erzincan depremi de fak fuk’luk oldu. Biz de neredeyse mahkemeye düşüyorduk, askerlik şubesine televizyon vermek suçundan Danıştaya gittim ben. Dedim “keşke lüzum-u muhakeme deseydiniz de o 39 yılının valisi gibi, mahkemede televizyon vermek suçundan yargılansaydım.” Çünkü 39 yılının valisi de hamamda fazla fayans kullanmak, belediye şoförünü vilayet hizmetlerinde kullanmaktan yargılanmıştır. Ama kitap yazmıştır adam. Bunlar ekstrem örnekler değil. Türkiye kamu binaları bataklığına ve israfına terkedilmiştir. Hastaneler yaptık 6’şar milyon dolar, bir makinacı, bir teknisyen, bir bilgisayarçı, bir elektronikçi, dört tane adam alamıyorum. Yahu ben gürültücü adamım, ben bunu alamadıktan sonra, kim alacak? Aa, sistem müsaade etmiyor, zorla değil ya, fak fuk’tan adam tutacağız da iş göreceğiz, böyle şey olur mu? Ben özel idareden birliğe para aktaracağım, birlikten fak fuk’a, fak fuk’tan da iki tane odacıya maaş ödeyeceğim. Böyle birşey yok. Demek ki eleman çalıştıramıyoruz bir, israf yapıyoruz iki.

Yerel vergiler olacak. Öyle devletin topladığı parayı mahalli idarelere dağıt, “%20’si senin, %15’i senin, al bununla harca hovardalık yap.” Belediyelerin yaptığı her iş düzgün müdür? Niye belediyeler devamlı tretuvar değiştirirler? Bu memlekette bir tretuvar yapmayı öğrenemedik. Avrupa’ya gittiğim zaman, şu tretuvarları nasıl yapıyorlar, şu bordür taşı nasıldır diye bakıyorum. Gözümü beş açarak bakıyorum. İsrafı ne önleyecektir? Halk vergi verdi mi defterini dürer, adam sokağa çıkamaz, 22.000 metre karelik kültür merkezi yaptırmazlar. Yerel bütçeden, emlak vergisinden, KDV’den ve emlak gelir vergisine ek puan koymak suretiyle alınacak yerel bütçeden 22.000 metre karelik kültür merkezi, 20.000 metre karelik belediye sarayı yaptırmazlar adama. Ama sen Ankara’dan banknot matbaasından, dış borçlardan gelen parayı verirsen o hovardalığı Ankara da yapar, taşra da yapar, engelleyemezsin ki. Demek ki otokontrolu getireceğiz.

Bir de terörle ilgili bunun boyutu var. Gerçi çok şükür terör şimdi gündemde yok, terör bitti galiba. Bizim Erzincan'da bitmiş değil, ama bölgede bittiyse ben sevinirim. Nerede bitmiş ki bizde bitecek? İngiltere'de mi bitti bizde bitecek? Fransa'da mı bitti, İspanya'da mı bitti? Yapıyı demokratikleştirerek, halkı yönetime ortak ederek bünyeyi kuvvetlendireceğiz. Devleti güçlendirmenin yolu budur. Teröre çare de budur. Ben diyorum ki teröre çare 100 tane, 1000 tane tedbir değildir, bir tanedir: yeniden yapılanma ve halkı sisteme ortak etmek. Halkı sisteme ortak etmeden ne kalkınma, ne terör, ne gelişme, ne demokrasi, ne insan hakları, ne ekonomi, ne verim, ne üretim, hiç bir şey olmaz. Bunları hep biliyoruz, hep tekrar ediliyor. Bunlar bilinen klasik laflardır. Birisi biraz yüksek sesle söyler, birisi göbeğinden söyler, birisi inanarak söyler, birisi de moda olsun diye söyler ama neden olmuyor bu? Bütün iş nedeninde.

Başkanlık sistemini tartışıyoruz. Başkana ülkeyi teslim edelim, aman Allah! Ama siz Ankara'nın idari ve siyasi yetkilerini yerelleştirme ile küçültürseniz, özelleştirmeyle ekonomik yetkilerini küçültürseniz, Ankara bir teknik devlete dönüşür. O zaman bir başkan olabilir, çünkü çok ulusal ölçekte görev yapacak, dış politikayı belirleyecek. Başkanın iç politika ve yerel politika ile ilişkisi olmayacak. Meclis senede 4 ay çalışacak. Fransa'da dört ay çalışıyor, Amerika eyalet meclisleri üç ay çalışıyor. 12 ay çalışmasına gerek yok, 12 ayda verdiği mesaiyi toplasanız yasama olarak, 1 ayı doldurur mu? Öğretmen maaşına endeksli maaş olmalı, aynen Amerika eyalet meclislerinde olduğu gibi. Neden? Öğretmen maaşı çok önemli bir kriterdir. Öğretmen maaşına endeksledin mi, o zaman eğitim, öğretmenlik diye birşey çıkar ortaya. Çok şükür şimdi eğitim diye bir olay yok. Önem açısından yok. Ama saygınlık ve geçerli bir meslek olarak ortada değil. Onore bir görev olacak Meclis. Hali vakti yerinde olan insanlar onore olmak için oraya gidecekler, nitekim Amerika'da da öyledir ve eyalet meclisleri iki yılda bir değişir. Şimdi siz Ankara'yı küçültünce, artık Ankara'ya gitmek büyük bir mücadele, büyük bir felaket, bir gerilim olmaktan çıkacak. Bakın Türkiye'nin tansiyonu düşüyor, Ankara'yı küçülttünüz mü, yüksek tansiyon bitti.

Yüksek tansiyondan kurtardık, şimdi geldik yerel tansiyona. Yerel tansiyon olağanüstü yükselecek. Çünkü bütün yerel vergiler, yerel bütçeler, yerel programlar, yerel öncelikler, bunların tayin ve tespiti önemli. Saraylar mı yapacağız, eğitim mi? Sulama kanalı mı yapacağız, görkemli kamu binaları mı? Altlarımızda makam arabaları mı olacak, 10 tane Mercedes'imiz mi olacak? Bizim validemiz Hakkari'ye gitti. "Nasıl vaziyet" dedim, "İçme suyu yok" dedi. "Peki, su mu yok" dedim. "Var" dedi, "Her tarafta sular akıyor. On kilometreden su gelir." "Yahu on kilometreden su gelir, hâlâ Hakkari'de su yok mu?" dedim "Yok" diyor. "Peki oranın yöneticileri ne yapıyor?" "Biri Ankara'da yatıyor, parasını alıp 600 işçi-

nin parasını dağıtmak için, öbürü de geziyor” diyor! “Verin beni oraya, bir aylığına, iki aylığına, suyunu akıtıp geleyim” dedim. Bu ne iştir, makineler yatıyor. Kanalı kazacak, boruyu alacak. Müteahhite vermek yok, kanalı kazıyorsun, boruyu alıyorsun, veriyorsun taşeronu, suyunu akıtıyorsun. 60.000 nüfuslu Hakkari’nin suyu bugüne kadar gelmediyse bu ayıp hepimize yeter. Yerel idareye de, merkezî idareye de yeter. Ben 350 köyde, devlet-vatandaş işbirliğiyle içme suyu yaptım, ben palavra sıkıyorum.

Herhalde sürem doldu, 1-2 cümleyle noktaliyayım. Bütün bu tartışmalar vatandaşa ninni gibi geliyor. “Bu adamlar ne yapıyor?” diyor. Yerel idare, merkezden yönetim, yerinden yönetim. “Bunlar beni ne ilgilendirir?” diyor halk, “bunlar zaten entel gevezeliğidir, bu adamlar konuşur, zaten konuşmaktan başka bir iş yapmazlar.” Beni ilgilendirmiyor zannediyor halk. Halbuki yeniden yapılanma olmadan enflasyon önlenemez. Çünkü popülizme teslim olan bugünkü yapı büyük bir savurganlık içinde ve birçok faktörle birlikte enflasyonun temel nedenidir. Verdiğini alacak bir yapı, enflasyonu önler. Üretimi artıracak bir yapı, enflasyonu önler. Yani teknik bir devlet, yönetime katılan, potansiyel gücü harekete geçirilen bir toplum ve her yönüyle halk katılımı. Enflasyon önlendiği zaman, vatandaşın geliri artar, iş yerleri açılır, vatandaşın filesi dolar. Biz yeniden yapılanmayla, file doldurmayı biraraya getiremedik. Bu bizim beceriksizliğimizden kaynaklanıyor. Kendi hesabıma konuşuyorum. Yarın kendisini ilgilendirdiğini anladığı an, halk dayatacak, kime dayatacak? Bu işi kim yapacaksa ona dayatacak. Diyecek ki “Arkadaş sistemi değiştir, çünkü bu sistem halka yük getiriyor.” Şimdi banknot matbaasından paralar gelip iş görülüyor ama enflasyon olmasa. Ah enflasyon! %100 vergi ödüyor bugün halk. Yarın %30 vergi ödeyecek. Bunu anladığı anda, “Sistemi değiştir yoksa seni değiştireceğim” diyecek. O zaman sistemi değiştirecek partileri arayıp bulacak halk. Kim sistemi değiştirmeye adaysa ona yüklenecek, o da angaje olacak, çünkü parlamento değiştirecek bunu, herhalde sokakta sistem değiştirmeyeceğiz, parlamentoyu da zorlayacak olan halktır.

Halk istediğini hep alıyor, il diyor alıyor, ilçe diyor alıyor, üniversite diyor alıyor, af diyor, vergi affı, ceza affı, dünyada Uganda’da var herhalde bu. Mesela Anayasa hukuka uygun olmak zorundadır, bizim Anayasa zaten tepeden turnağa kadar yanlıştır. Felsefesi de yanlıştır. Bugün düşünülen düzenlemeler de yanlıştır. Hepsi sapına kadar yanlıştır. Bugün dünyada geçerli olan üç ilke vardır: insan hakları, demokrasi, hukuk devleti. Anlaşacağımız noktalar bunlardır, başka noktada anlaşmamıza gerek yoktur. Evrensel ilkeler bunlardır. Demek ki biz gelip de halkın filesine dayandırmadığımız sürece, halk da benim filem böyle dolacak, ülke daha iyi yönetilecek anlayışına gelmediği sürece talepte bulunmayacak, talep etmediği sürece de bu iş olmayacak. Efendim saygılar sunarım.

Mubarrem Kayhan:

Teşekkür ederiz Sayın Yazıcıoğlu. Üçüncü konuşmacımız, Trabzon Valisi Sayın İsmet Gürbüz Civelek. Buyrun efendim.

İsmet Gürbüz Civelek:

Sayın başkan, değerli konuklar, basının değerli temsilcileri, mümtaz topluluğunuzu saygıyla selamlıyorum. TÜSİAD'ın Türk Devlet sistemi, hükümet sistemi, milletin meseleleri konusunda geleneksel bir hal alan, bu suretle yerel yönetimlerle ilgili olarak, aktif bir ağırlayıcı ve meseleyi yeniden tartışmaya açan çalışmalarından ötürü başta Sayın Başkan olmak üzere bütün yöneticilerini tebrik ediyorum.

Türkiye'de yerel yönetimler konusu uzun yıllardır Sayın Erzincan Valisi'nin ifade ettiği üzere insanı neredeyse usandıracak, bıktıracak bir surette devam etmektedir. Tartışmalar elbette demokrasinin vazgeçilmez bir boyutudur. Sonuç almak istiyorsak, şüphesiz tartışmalıyız. Ancak bu tartışmaların yerinde ve zamanında olmasında çok büyük faydalar vardır. Aksi takdirde Nasrettin Hoca'nın, yüzüğü kaybettiği yerde değil de daha aydınlık olduğunu düşünüp, ahırın önünde araması gibi bir yanılgının da içinde olabiliriz. Reform ve yeniden yapılanma iddiaları insana hoş geliyor, heyecan veriyor. Ancak bu yanlış aranılan yerlere, ben bu konuşmamda ağırlıklı olarak uluslararası hukuk ve Türkiye'nin uluslararası düzenlemeler karşısındaki durumundan hareketle örnekler vermeye çalışacağım.

Sayın Yazıcıoğlu plan hükümlerinden bahsederek, aslında Türkiye'de yerel yönetimler alanında önümüzdeki 5 yıllık hedefin ne olduğunu bizatihi TBMM'nin ortaya koyduğunu ifade ettiler. Doğrudur. Çünkü plan, hukuk ağırlığı değeri itibarıyla zaten yüce Meclis'in iradesiyle yürürlüğe konulan bir olaydır. Biraz zorlamayla bunu iddia edenler de olabilir, kalıp o getirilen düzenleme çerçevesinde bana göre ilgili bakanlıklar hadiseyi yönetmelik seviyesine dahi getirebilirler. İşte Türkiye bu noktadan hareketle, uluslararası alanda değerlendirildiğinde zaten yerel yönetimlerin çağdaşlaşması noktasında iradesini yüce Meclis'in marifetiyle ortaya koymuştur.

Bildiğiniz gibi Türkiye'nin batıda, kuruluşundan itibaren aktif olabildiği, oyuna eşit olarak itibar edildiği, birçok kurumlarında rol alabildiği bir uluslararası kuruluş Avrupa Konseyi'dir. AB'den farklıdır. Avrupa Konseyi, Türkiye'nin hareket şansının, imkânlarının yüksek olduğu, tabir yerindeyse, Avrupa'nın demokrasi evidir. Ağırlıklı olarak insan hakları, yerel yönetimler ve demokrasiyle ilgili çalışmalarını sürdürüyor. Konseyin yerel yönetimler boyutuyla ilgili, Türkiye'nin de aktif bir surette hazırlanmasında taraf olduğu bir metni var. Böyle elit seviyede toplantılarda, televizyon tartışmalarında sıkça bu metne referans verir-

ler, bu metin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'dır. Yani uluslararası hukuk anlamında taraf ülkeleri bağlayan bir sözleşmedir. Türkiye bu sözleşmeyi 1988 yılında imzalamış, akabinde en son 1992 yılı, 3 Ekim'inde bir kararla Meclis'ten geçirmiş ve yürürlüğe koymuştur. Anayasa'mızın 90'ıncı maddesine göre, usulüne göre kabul edilmiş, Meclis'ten geçmiş olan bu tür uluslararası metinler, sözleşmeler, anlaşmalar, yasa hükmündedir. Bunlara karşı Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne de gidilmez. Dolayısıyla Türkiye'nin yerel yönetimler arayışlarında geldiği noktada, bazı rezervleri yok değil Türkiye'nin ama çağdaş yerel yönetim anlayışının ruhuyla mutabık olduğunu ortaya koymuştur. İmzalanmasından sonra aradan 9 yıl geçmiş, bilahare yasalaştırmış, kendi mevzuatımız açısından bana göre en önemli adımı atmıştır. Peki bu aşamada yapılması gereken nedir? Biliyorsunuz Anayasa'da geçtiğimiz yıllarda demokratikleşme amacıyla bazı düzenlemeler, tadilatlar yapıldı ve kamuoyunda bu değişiklikler kadar önem taşıyan, uyum yasalarının çıkması meselesidir. Halen bu yasaların çıktığını söyleyemiyoruz. İşte tabir yerindeyse, bugün yerel yönetimlerle ilgili olarak Türkiye'nin yapması gereken, uluslararası çerçeve metinlere uyum yasalarını çıkarmaktır. Bu noktada çok ciddi eksiklik olduğunu hissetmekteyim.

Yerelleşme iddiaları, başka tür alternatifler genellikle mateessüf Türkiye'de yöneticiler, seçilenler, konuyla ilgili olarak uzmanlaşmış gönüllü kuruluşlar tarafından seslendirilmektedir. Ben bunu üzüntüyle ifade ederim, sevgili vatandaşlarımızın yerelleşme konusunda henüz ne istediklerinin çok iyi bilindiği noktasında tereddütler taşımaktayım. Çünkü yerel yönetimin henüz ne olması gerektiği, ne olduğu konusunda bir mutabakat yok. Yerel yönetimler, değerli konuşmacıların bazılarının da ifade ettiği gibi bir yaşam tarzıdır, bir gelecektir. Avrupa'da zaten milli devletler oluşmadan önce, bildiğiniz gibi şehir devletleri var. Avrupa'da yerel seçilmişler veya yerel irsiyeten yönetimi sürdürenler var. Hatta antiparantez ifade edeyim, gelen büyük ziyaretçiye şehrin altın anahtarının teslimi meselesi vardır, bu çok yanlış bir surette yapılıyor. Altın anahtarın gelen konuğa, krala verilmesi bizatihi "bu şehrin sahibi benim, ben bu sıfatla bu şehirde size konaklama, ikamet gibi hakları veriyorum" anlamında sembolik bir değerdir. Yerel yönetim geleneği Avrupa'da bu şekilde olagelmıştır.

Bizde 1858 yılında ve yine halkın talebiyle falan değil -yani bir ayrımcılık mülahazası taşıyarak bunu ifade etmiyorum- Türk ve müslüman ahalinin talebiyle değil, batının zorlamasıyla ve o dönem şartları itibarıyla belediye teşkilatı kurulmuş. Hatta o dönemde devlet kademesinde görevli bir paşa buna dair memnuniyetsizliğini ifade etmiş. Tabi belediye teşkilatının kurulmasıyla beraber zührevi hastalıklar meselesi de bu çerçevede düşünülmüş.

Paşa “Galata dolaylarında belediye nam bir menem teşkilat kurulmuş, çok şükür ki bizim Fatih’te hiçbir görevi yok” diye tepkisini ifade etmiş. Burada dikkat çekilmesi gereken konu şudur, mateessüf bireyimizin yerel yönetim konusunda çok büyük bir özlemi olduğuna ben şahsen inanmıyorum. Yani yapısına mı uygun değildir, hayır uygundur. Çok açık ve net başka bir örnek vermek lüzumunda hissediyorum kendimi, çok daha önce batıda bulunmuş olanlar hariç olmak üzere, kivi’yi, mongo’yu, buna benzer tropikal meyveleri toplumumuz biliyor muydu? Bilmiyordu. Geldi, gördüler, tadına baktılar, şimdi en azından objektif olarak sevip sevmeme konusunda bir tercih yapabilirler. Mateessüf yerel yönetimler konusunda da durum budur. Halkın yerel yönetimlere susamışlığını ben şahsen görmüyorum. Bunu söylerken, Sayın Başkan’a teşekkür ediyorum, bana güzel bir fırsat verdiler, bakın bugün belediyeye, valiye, bakana, milletvekiline gidişindeki arayışı başka. Ben yerel yönetimi bir yaşam tarzı olarak gördüğüm için bunu böyle söylüyorum. Yerel yönetim bir hak olduğu için bunu böyle söylüyorum. Yani en azından duyarlılık seviyesi çok düşüktür.

Peki bugün Türkiye’nin taraf olduğu bu sözleşmeyle yerel yönetimimizin boyutu ne olmalıdır? Sayın TÜSİAD Başkanı’nın soru olarak yönelttiği birinci maddeye de cevaptır. Bakınız Türkiye bu kısmını onaylamıştır ve şöyle deniyor, “Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın makamlar tarafından kullanılacaktır.” Sorumluluğun bir makama verilmesinde görevin kapsam ve niteliğiyle, yetkinlik ve ekonomik yetkinlik gerekleri gözönünde bulundurulmalıdır. Buna batıda, henüz Türkçe bir karşılığını bulamadıkları için tekrar etmek gereğini duyuyorum, subsidiarity kuralı diyorlar. Yani yerel yönetimin özü burada yatmaktadır. Yani yerel yönetim, varoluş nedeni itibarıyla bir mekanda yaşayan insanların, bu mekanda birlikte yaşamaktan kaynaklanan medeni, çağdaş ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak ise, işte o hukuk, aranan hizmeti kendisine en yakın kamusal kuruluş tarafından elde edebilme hakkıdır. Sayın Celal Doğan “Yakamıza yapıyorlar” diyor. Hizmetin üretilme ölçüsü, kim tarafından üretileceği konularını bizim algılamamız bizzat bu çalışmaların içinde olduğumuzdan biraz daha yüksektir. Bu metin temel, çok basit bir metindir. İçerik itibarıyla değil, teknik itibarıyla basit bir metin, yerel yönetim hakları konusundaki duyarlılık o kadar yüksek ki bir ara acaba buraya getirsem mi diye düşündüm. Herbiri aynı ağırlıkta olan binlerce sayfa metinler var. Yerel yönetimler konusunda bu kadar hassasiyet, duyarlılık var.

Bakınız biz daha şurada mutabık değiliz: Yerel yönetim nedir? Herkes olaya başka noktadan bakıyor. Ben sizi temin ederim, olaya bir mülki idare amiri, vali olmak sıfatıyla bir meslek taassubu içinde asla ve asla yaklaşmıyorum. Değerli dinleyiciler arasında mesleğimizden gelen ve idarecilik yapmış olanlar var, onlar için tekrardır, ama en azından basın

aracılığıyla kamuoyunun dikkatini buraya çekmek istiyorum. Yerelleşme ve demokratikleşme arayışlarında yanlış reçeteler verilmektedir. Yerelleşme ve demokratikleşmenin ölçüsü, karar alacakların, karar organlarının seçimle iş başına gelmesidir. Bugün bütün batı ülkelerinin en azından çerçeve olarak kabullendikleri en ileri düzeyde metin budur. Siyasi haklar hususunda bazı metinler düzenlenmiştir, henüz uygulama şansı yok. Buradan okuyorum: “Yerel yönetim hakkı, yerel demokratikleşme hakkı, doğrudan, eşit ve genel oya dayanan, gizli seçim sistemine göre, serbestçe seçilmiş üyelerden oluşan ve kendilerine karşı sorumlu yürütme organlarına sahip olabilen mecliste veya kurul toplantıları vasıtasıyla yapılır.” Dikkatinizi çekmek istediğim husus şudur, “kendilerine karşı sorumlu yürütme organı.” Yani karar organlarıyla, yürütme/icrayı birbirinden ayırmak lazım. Nasılsa böyle bir tartışmadır gidiyor, bizatihi icraya kadar bunu vatandaş seçsin gibi bir yanlış arayış var. Seçmesin mi? Hayır ben kategorik olarak karşı değilim, gerçekten ihtiyaç varsa düzenlensin, ama yönetim, yöneticilik, daha çok bir profesyonelliktir. Yani içimizde herhangi biri ressam değilse, ben ressamım diye ortaya çıkabilir mi? Yöneticiliğin de bir tahsili, mektebi var. Aracınız ne kadar iyi olursa olsun, siz herkesi direksiyona geçiriyor musunuz? Geçirmiyorsunuz. Buradaki demokratikleşme ölçüsü, siz gideceğiniz güzergahı verirsiniz, beni şuraya götür dersiniz, şu yoldan gitmek istiyorum dersiniz veya şurada şu kadar hızı geçmeyin dersiniz, ehil bir insana teslim edersiniz, buna da şoför diyorlar, işi yürütürler. Şimdi tabi ben valiyle şoförü özdeşleştirme gibi bir arayışta değilim, o şekilde yanlış bir saptırma olmasın, iş profesyonelliktir.

Bizdeki eksiklik nedir, onu ifade edeyim. Burada totoloji yapıp belirli şeyleri saklama gayretinde de değilim. Valinin il genel meclisine karşı sorumlulukları düzenlensin. Bizdeki eksiklik budur. Yani vali bugün öyle bir konumdadır ki, il genel meclislerinin icra organı olan encümenin gündemini, en azından yazılı şekliyle düşünürsek, kendi iradesi hilafına düzenlettirmez. Pratikte bu böyle olmuyor, şu bu rica ediyor, şunu da görüşelim diyor ama şunun bunun ricasıyla devlet hayatı yürümez. Bunlar düzenlensin.

Hatta radikal geliyorsa, ben şunu da ifade etmek isterim, il genel meclislerinin başkanları valilerdir, ne ben, ne daha önce valilik yapmışlar, ne de bugünküler böyle bir titre yürekten bağlanmış insanlar da değillerdir. Başkanlarını da kendileri seçsinler. Bakınız, kişisel bir örnek olacağı için üzüntüyle ifade etmek istiyorum, geçen yıl biraz problemlili olarak mecliste seçimlere gittik. Bir başkan vekili seçildi, hani hep demokratik yerel yönetim deyip duruyorum ya, şöyle bir pratik yapma imkânı buldum. Meclis’in iradesine nezaketle kalktım, koltuğumu seçilmiş başkan vekiline bıraktım. Ve bir-iki toplantı o şekilde yürütülün istendi. Ben istedim bunu. Daha sonradan duydum ki, önemli sayıda insanlar, “Vali bi-

ze niye başkanlık etmiyor?” demişler. İşte bakınız, yerel yönetim geleneğinin yerleşmemiş olmasının çok açık bir diğer örneğidir.

Özel idarelerde durum bu. Peki belediyelerde? Bu görüşten hareketle ifade ediyorum, belediye başkanlarının karşısında falan bir insan değilim, kişisel hiçbir meselem de yok, Türkiye’nin genel idari sistemine açık istisna teşkil eder şekilde, belediye başkanları doğrudan doğruya halk tarafından seçilmektedir. Daha öncesini de biliyorsunuz, Meclis içinden çıkardı. Peki bu konuyla ilgili olarak ona dönülmeli midir? Bu iddia da şu aşamada olmuyor. Geleneksellik söz konusudur, bu iş bir yaşam tarzı meselesidir, o noktada eksikliklerimiz vardır ama kabahat yine muhtemelen bizlerdedir, bunları anlatalım.

Yerel yönetimler, belediyecilik demek değildir, bütün olarak düşünülmelidir. Evet, trend kentleşme yönündedir ama bugün nüfusumuzun hala %35’e yakın bir bölümü kırsal kesimdedir. Sayın valinin işaret ettiği kırsal kesimdeki yerel hakların göz ardı edilmemesi gerekir ve bugün hâlâ kentleşme %65-70’leri bulmakla beraber, yaptığınız tahlillerde çok objektif ölçülere dayandırılmayan yerel örgütlenme, aslında köyleri de belediye şeklinde bir durumla karşı karşıya bırakmaktadır. Trabzon’da adı belediyedir, belediye hudutları aşağı yukarı bir uçtan bir uca 20 kilometreyi bulur, 6-7 köy halen Belediye Kanunu’nun öngördüğü nüfusu oluşturabilmek için bir araya gelmişlerdir. Bugün muhtaç oldukları hizmet bir belediye hizmetinden çok, köy hizmeti niteliğindedir. Yani bütün bu düzenlemeler yapılırken, il özel yönetimlerinin bu noktadan da çok önemli olduğunu ifade etmeye gerek görmekteyim.

Hemen atlayarak üçüncü soruya da cevap vermek istiyorum, metropolitan yönetimlerle ilgili durum ne olmalıdır? Şimdi efendim, büyükşehir kıyı alanları ile ilgili olarak çok ciddi sıkıntılarımız var. Bunlar Türk belediyeciliğinin sıkıntılarıdır. 80’li yıllarda çoğunlukla idari reformlara yönelik uygulamaları gönülden desteklemekle beraber, nasıl bir hatadır, veya çok büyük iyi niyete dayandırılmıştır, yerel yönetimler güçlendirilmek istenirken, imar yetkisi belediyelere devredilmiştir. Bugün bütün büyük şehirlerde, orta düzey şehirlerde, neredeyse köylere kadar tam bir imar katliamı yaşanmaktadır. Vali bugün vesait merci olarak sanki müdahale edermiş gibi görünse de, pratikte bu, bu kadar kolay değildir. Biz büyükşehir yönetimlerini değerlendirirken, öncelikle imar yetkileri üzerinde dikkat göstermek durumundayız. Bizde yanlış olan şu, herşey yerelleştirilir ama bir şeyin yerelleşmemesi lazım veya doğrudan doğruya yerel yönetimlere bırakılmaması lazım, bütün çağdaş ülkelerde bu böyledir. Merkezî anlamda bir bölgesel, fizikî planlama esasları tespit edilmelidir. Bugün örneğin, yanlışım varsa Sayın Başkan beni düzeltir, İstanbul yönetim alanı mülkî hu-

lutla çakışmış değildir. İstanbul'un suyunun bir kısmı, Tekirdaę veya Kırklareli'nden gelmektedir. Hal böyle olunca siz su meselesini İSKİ ile özemiyorsunuz, onun yasası yeterli olmayabilir.

Recep Tayyip Erdoğan:

Sadece İSKİ ile özüyorum.

İsmet Gürbüz Civelek:

Yasa değişikliğiyle mi?

Recep Tayyip Erdoğan:

Hayır, aynı yasa ile.

İsmet Gürbüz Civelek:

Yani ulaşım sektörü açısından, eğitim sektörü açısından, metropolitan idarelerde, ihtisas kurumları göreve gelebilmeli ama öbür taraftan fizikî planlama ülkenin genel çıkarları açısından merkezden yapılmalı. Merkezî yapı olmayabilir, oraya da seçilmişleri gönderebilirsiniz. Plan ölçeğinde büyükşehir veya belediyelere verilecek olan yetkiler bu anlayışla sınırlandırılmalıdır. Demokratikleşme, imar yetkisinin münhasıran meclisler tarafından kullanılmasıyla paralellik göstermez. İnaniyoruz gelişecektir, ama mateessüf iki dönem öncesi imar yetkisinin ne şekilde kullanıldığına acı bir örnektir. Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin İmar Komisyonu'nda tek bir mimar ve mühendis yoktur. Yerel yönetimler konusunda bugün en azından karar verecek siyasi çevrelerde tam bir mutabakat olduğunu, kararlılık olduğunu ama vatandaşımızın, ferdimizin bizatihi kendi hakkı olan bu konuda daha kıskaç ve gayretli olması gerektiğini bir kez daha dikkatinize sunuyorum, sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Muharrem Kayhan:

Teşekkür ederiz Sayın Civelek. Ben bu arada sözü Sayın Celal Doğan'a vermeden önce, Sayın bakanlarımızdan, Sayın Başbakan'dan toplantımızla ilgili, davetimizle ilgili teşekkürler geldi, konuk ve konuşmacılara sevgi ve saygılarını sunuyorlar, biz de kendilerine teşekkür ediyoruz.

Buyrun Sayın Doğan.

Celal Doğan:

Sayın Başkan'ım, önce Sayın valilerimizden esinlenerek 3-5 cümle söylemek istiyorum. Valilik makamının bir istisnai memurluk olduğu bir daha tespit edildi. Türkiye'de valilik istisnai mesleklerden biridir. İlkokul mezunu da olsanız, Bakanlar Kurulu kararıyla vali olarak atanma şansına sahipsiniz, hiçbir yasal mani yok. Bunu şunun için söylüyorum, bizim hiçbir şekilde bir valiyle seçilmiş veya atanmış problemimiz olmadı. Ama hep meseleye bakışımızda, halkı gözardı etme anlayışını genellikle sezmeye çalışıyorum. Dahası bunu görüyorum, bu beni üzüyor. Özellikle Trabzon valimizin imar yetkileri konusunda sergilediği anlayış, alınan mesafedeki geriye gitme anlayışı beni çok üzer. Hem "yerel yönetim anlayışı, ülkelerde idari yasal kararlar alma yetkisiyle mücehhez bir yaşam biçimidir" diyeceksiniz, hem de o kent insanını kendi fiziki planını yapma konusundaki yetkilerden mahrum edeceksiniz. Bu doğru bir tespit değildir.

Yine başka birşey, 1950'lere kadar Türkiye bana göre iyi idare edilmiştir, ama Türkiye'nin 1950'ye kadarki gelişmesinin dört katı, 1950 ile 1950'den sonra olmuştur. Gelişmeyi şuna bağlamak istiyorum, Türkiye'de halk murakabe ettiği müddetçe, siyasetçinin ve yöneticinin çalışmak zorunluluğu ortaya çıkmıştır. 1950'den sonraki gelişme, 1950'ye kadar olanın dört katı, rakamlar onu gösteriyor. Burada halkı denetime sokmadığınız hiçbir anlayışın gelişme şansının olmadığını örnekleri ile söylüyorum.

Aslında söylemek istediğim şu, sevgili arkadaşlarım Türkiye'de reformlardan bahsediyoruz, idari yapının değişikliği arzusundan bahsediyoruz, ama bunu isterken kimden istediğimizi göz ardı ediyoruz gibi geliyor bana. Türkiye'de yeniden yapılanmayı, içinde halkın söz sahibi olmadığı demokratik mekanizmadan istiyorsunuz. Bugün Türkiye'de açık ve net deklare edeceğim konu şudur, beni bağışlasınlar, değerli milletvekili arkadaşlarım var, bu şahsi bir mesele de değildir, hiçbir partiyle ilgili bir olay da değildir, Türkiye'de siyasetçilerin bütün siyaset hayatları, liderlerin iki dudağı arasına sıkışmış kalmışsa, lider oligarşisinin egemen olduğu bir ülkede halk siyaset içinde yer almamışsa, almıyorsa, demokrasinin tercihlerinde halk söz sahibi ve yetki sahibi değilse siz bu mekanizmayı değiştirme talebini de bu unsurlardan, bu parlamentodan isteyeceksiniz. Tabi ki bizim meşru zemini-miz parlamentodur, başka zeminimiz yoktur ama, malzememizin de kalitesini, niteliğini çok iyi koymazsak, talep edeceğimiz işlerin geri dönmesiyle karşı karşıya olacağımızı da bilmemiz gerekir. 1961'den beri Türkiye'de yerleşme lafı devam eder gelir. Her siyasi seçim propagandasında ve programda vardır, ama bir türlü yasallaşmaz. Şimdi yasalaşacak biçimin de, ne yazık ki, inşallah yanılıyorumdur, gelen bilgiler ışığında söylüyorum, bu mevcut durumdan da geriye gideceği, hatta yerel yönetimde devrim anlayışıyla değil, karşı devrim anlayışı ile ortaya çıkacağı açıkça görülüyor. Bizim görevimiz uyarmaktır, mücadele etmektir bu konuda. Getirilecek bu yanlıştın karşısına dikilmektir.

Hazırlanmakta olan yasa taslağını tam almadım o nedenle birşey söyleyemiyorum, ama ne yazık ki edindiğim bilgilere göre belediyelerin, daha doğrusu seçilmiş unsurların diskalifiye edilmeye çalışıldığı, kendi valilerine bu yetkileri verme eğiliminde bir taslakla karşı karşıya olduğumuzu, geleceğimiz noktanın bu olduğunu görüyorum. Bunu şunun için söylüyorum. Türkiye’de halkına güvenmeyen bir anlayış söz konusudur, seçilmişlere güvensizlik esas alınmıştır. Bu nedenle yasa taslağının içinde bulunduğumuz Türkiye’nin somut koşulları nazara alınarak hazırlandığı iddia edilmektedir. Burada Sayın Tayyip Erdoğan var diye söylemiyorum, benim meselem Refah Partili belediye başkanı meselesi değildir. Devlet yönetimlerinde x, y, z’ye göre devlet yönetilmez, idari sistem getirilmez, sistem bütün devletin esasları temel alınarak getirilebilir, herkes için getirilir. Bugün Refah Partili çok belediye vardır diye bir başka şekilde bakarsanız, yarın başka anlayıştaki çok belediye var diye devlet yönetimine bakarsanız, çarpacağınız sonuç kayadır, iyi değildir. Onun için rica ediyorum lütfen getirilen taslaklar ve anlayışlar, Türkiye’de kalıcı bir anlayışı hakim kılmalı, gündelik olmalıdır. X veya z anlayışıyla gerçekleştirilmiş bir devlet yönetiminde nasıl başarılı olunamadıysa, bundan sonra da başarılı olunamayacağının bilinmesini istiyorum.

Bunları arzettikten sonra özellikle yapım gereğiyle çözümcü bir anlayışı size sergilemek istiyorum. Yalnız değerli konuşmacılardan sevgili hocamız Selçuk Yalçındağ belediye başkanlarının diktatör anlayış eğilimleri olabileceğini söylediler. Ben sekiz yıldan beri belediye başkanıyım ve Türkiye’de izliyorum, diktatör belediye başkanına rast gelmedim. Tam tersine, biz yüzümüzü halkın önüne seren, tevazu sergileyen bir anlayışla ülkeyi idare etmeye çalışıyoruz. Bir belediye başkanının despot davrandığına pek rast gelmedim. Sebebi de, üç gün sonra en azından partisi farketmese de, İçişleri Bakanının, bir delegenin veya bir meclis üyesinin şikayetiyle hiçbir teminatı olmaksızın açığa alındığını hep birlikte görüyoruz. Onun için bu mevcut yasalarla belediye başkanının toplumun önünde görünme anlayışı başkadır, icraatlarında diktatör olması ve anlayışı başkadır. Ben böyle bir eğilim görmedim.

Diyorlar ki, Sayın Yazıcıoğlu da söyledi, Ankara’dan para geliyor, oh çok iyi, dış kredi geliyor, harcıyorlar. Nerede bu para yahu? Ben sekiz yıldır belediye başkanıyım, yüzün üzerinde belediye başkanı arkadaşımın 8 aylık biriken maaşlarını biliyorum. Yanlış yapmıştır, doğru yapmıştır, o tartışılabilir. Nerede bu paranın bolluğu Türkiye’de? Türkiye gibi bir ülke, kendi ülkemiz, milli gelirin %5-6’sını belediyelere ayıracaksınız, Tanzanya %19’unu ayırıyor. Öyle bir para hovardalığına ben rast gelmedim. Biz maaş verme konusunda 30 gün düşünen insanlarız. 8 yıldan beri 750 işçi azalttım ben. İki büyükşehir belediyesinin kask giyen personelinin toplam sayısı 1400. Nüfusum 1.200.000. Maaş verme konusunda 30 gün düşündüğüm çok olmuştur. Ankara’dan öyle gelmiş bir para yok. Ankara’nın çok başka ayı-

bı var. Hangi parti iktidardaysa kendi belediye başkanına para verme küçüklüğünü gösterme anlayışı var. Bu doğru. Çok şükür ben de 8 yıldan beri birşey görmedim. Çok şükür diyorum, hiç olmazsa gidip de el etek öperek birşey koparmadım. Belediye başkanlarının durumunu görmüyor musunuz, hangi partiden olursa olsun, kendi bakanına bile biad etmek zorunda bırakıyoruz temel hizmetler konusunda. Onur kırıcı değil midir bu yani? Onun için Ankara'nın para verme konusundaki zaafı belli. Kendine yandaş belediyelere verme konusunda çaba sarfeder, diğerlerini bilgisayardan çıkartırlar. Bugüne mahsus bir olay değil, dün de böyleydi, geçmişte de böyle olmuştur. Yarın da böyle olacaktır eğer sistem değişmezse. Onun için Türkiye'de yapılması gereken işlere çözümcü bir anlayışla bakmak gerekir.

Temel tercihinizi doğru yapmazsanız yanlış yola gidersiniz. TÜSİAD tarafından yayınlanan "Yerel Yönetimler Yasa Taslağı" üzerinde çok hassas çalışıldığını söyledi Sayın Selçuk Yalçındağ, sağolsun muhakkak ki emek verilmiştir. Ama temel tercih şudur değerli arkadaşlarım, icra ile yaşamayı birbirinden ayırmak zorundasınız. Bu tasarı üzerinde çok geniş araştırma yapmadım, çalışmadım üzerinde ama, bir tek üzerinde durduğum ve benim için bu tasarımı yok sayacak bir anlayış sergilemek istiyorum. O da şudur. Şu anda Sayın Tayyip Erdoğan da burada, bizim doğru dürüst çalışan birtek organımız vardır, encümenimiz. Büyükşehir belediyesinde bir tek kurum vardır, encümen. Çünkü onun içinde seçilmiş yoktur. Teknokrat arkadaşlar görev yapar. Hem işi ehline teslim etmek konusunda ortaya iddia atacacağız, hem de işin yürümemesi konusunda, sulandırma konusunda çaba sarfedeceğiz. Türkiye'de birşey yapmamanın müeyyidesi yoktur. Zaman hırsızlığı Türkiye'de müeyyideye bağlanmamıştır. Ama birşey yaptığınız zaman 23 tane müfettiş geliyor, söyledim kendisine "tek kalem birşey yapmasam, birşey sorar mısınız?" Hayır. Çünkü Türkiye'de zaman çalmanın müeyyidesi yoktur. Görevini yapmayan idarecinin, siyasetçinin yakasına yapışan kimse yoktur. Görevini yapaninkine yapışılır, yapan da yanlış yapıyorsa cezasını çekecektir o ayrı bir konu. Çalışma ayrı bir şeydir, denetleme ayrı birşeydir. Zaten Türkiye'deki tıkanıklığın sebebi bence odur. Teknokratın bakan olması gereken bir Türkiye'de oturup milletvekilinden bakan yaparsanız, önce delegesine koşar, gücü yeterse komşu ilin delegesine bakar, yoksa bakmaz. Onun için değerli arkadaşlarım, encümene 48 kalem madde gelir, süzgeçten geçerek gelir, kendi birimine gidiyor, tartışılıyor getiriliyor, 48 maddenin 6 dakikada çıkardığımız çok olmuştur. Ama ilçe meclislerinin encümenlerinde, siyasetçinin olduğu bir encümende, bir maddenin 2 saat tartışıldığını çok biliriz. Nereye, nasıl yönlendirilecek bu? Bu yanlıştır. O işi lütfen birbirinden ayırın, teknokratın icra yapması görevidir, seçilmiş mutlaka murakabe etmek konusunda kesin söz sahibi olmalıdır. Dolayısıyla, taslakta o konudaki düşünceye katılmadığımı açıkça belirtmek istiyorum.

Gelelim TÜSİAD'ın konuşmalarımızda üstlerinde durulmasını istediği sorulara. "Büyükşehir belediyesinin mevcut sistemi yeterli midir, değil midir?" diye bir soru var. Türkiye'deki bu modelle büyükşehir sistemi, Türkiye'ye batırılmış bir hançerdir. Türkiye'ye bundan daha fazla kötülük yapılamaz. Niçin yapılamaz söyleyeyim size. Bir defa yetkilerin paramparça olduğu bir anlayış sergilenmektedir. Ben kendi ilimden söyleyeyim, Gaziantep'i niçin büyükşehir yaptılar, Trabzon niye olmak ister, Eskişehir'i niye yaptılar bilemem. Gaziantep'in nüfusu 1.200.000'dir. Bir uçtan bir uca varmak 13 dakikadır. Çağırdığın zaman sesinin duyulacağı yerdir. Sebep şudur, %5'i nasıl alırım diye büyükşehir yapılmıştır. %5 almak istiyorsanız, bunu ille büyükşehir yapmanız şart değil, ama üç ayrı özel kalem, üç ayrı imar anlayışı, üç ayrı israf kaynağı ve üçüncü sınıf politikacıya yer bulma anlayışı hâkim. Buna kimin hakkı var? İstanbul'da belediye başkanı, 35 belediye başkanı koymuşsunuz, ressamınız tablo yapmak istiyorsunuz, 35 tane adam birden fırça vurursa bu tablo mu olur, tarlama mı olur? Değerli arkadaşlarım, bu yanlıştır. Bir defa baştan temel tercih şu olmalı: yetkiler parçalanmamalıdır. Yetkiden kastım şu, belediye başkanı istikrarı bulabilirse başarılı olabilir, projesini gerçekleştirebilir. İlçe belediye başkanları diyor ki, "Biz de seçimle geldik, niye kamuoyunda siz görülüyorsunuz, temel meselede siz varsınız, ben de seçimle geldim." İnsan doğasından gelen bir kıskançlık var.

Bir başka konu olarak, yasada yetkinin nerede başladığı, nerede bittiği de kesin değil. Arap saçı gibi karmakarışık yasa.

Yine büyükşehirle ilgili, temel yasa ile ilgili bir konu da şudur, sevgili arkadaşlarım artık Türkiye sözleşmeli personele geçmek zorundadır. Buradaki sözleşmeden bahsetmiyorum, kadro karşılığı maaş alanını söylemiyorum. Hiçbir yönetici başarısız olmak istemez. 23 mühendis var, ben bunu açıkça her yerde söylüyorum, onsekizi emekli olsa üstüne para vereceğim. Filan x, y, z'den gelmiş, atıl kapasite, atsan atamıyorsun satsan satamıyorsun. Verdiğin hiçbir işin yapılma şansı yok. Mecbur muyum 25 yıl beklemeye onu. 65 yaşına kadar ben bu başarısız insanı beklemek zorunda mıyım? Burada bir partizanlık mülahazasıyla lütfen kimse dalkavukluk anlayışıyla 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na sığınarak, emekçinin hakkı ne olacak sığıntısının arkasına girmesin. Üretmeyen sermayeye saygı duymuyorum. Üretmeyen adam, emek benim için makbul değildir. Hiç olmazsa Türkiye memurlar konusunda, belediyelerde sözleşmeli personele geçme konusunda artık geç kalmamalıdır. Ben başarılı insan istiyorum, çalışan insan istiyorum, beş kişiye ayda 50 milyon maaş vereceğime ben bir kişiye ayda 300 milyon maaş vermek istiyorum ama üreten adama vermek istiyorum. Artık Türkiye bu işsizlik sigortası anlayışıyla devam edemez.

Nüfus ve ekonomik faaliyetlerin büyük şehirlerde yoğunlaşması sonucu yaşanan sorunların giderilmesi, daha etkin hizmetlerin sağlanabilmesi için mevcut büyükşehir modeli ye-

niden gözden geçirilmelidir. Tabi ki meselenin özü kaynaktır. Kaynak sorunudur. Türkiye’de bize verecekleri yetkilerle Ankara’ya para göndermeyi taahhüt ediyorum. Ben Ankara’dan para istemiyorum. Vergi koyma yetkimiz olmalıdır, bu tartışılacak bir gerçek değil, artık herkes bunu kabul ediyor. Ama iki kalemde yetki istiyoruz. Bakın, bir, Hazine ve vakıf arazileri behemehal yerel yönetimlere devredilmelidir; iki, parselasyonlar %60’la yapılmalıdır. Şehrin en ücra noktasındaki tarlasını imara aldığımızda, elde ettiği rantın değerini tartmak mümkün değildir. Ama bu rantı bizim orayı imar ederek, altyapı götürerek gerçekleştirdiğimiz bilenen bir olaydır. Kendiliğinden artan nüfusla sıkışan toprağın değer kaybı imar alanlarının açılmasıyla mümkün olmaktadır. Ama hiçbirinden doğru dürüst birşey alınmamaktadır, %35 alınmaktadır. %35 resmi kayıtlara yetmemektedir. O nedenle Milli Eğitim okul yeri bulamamaktadır. Yeşiller azalmaktadır, ibadet yerleri, sağlık ocağı yerleri bulanamamaktadır. Sebep nedir? Çünkü %35’le yaptığınız parselasyondaki kayıplar bunları zor karşılamaktadır. %60’la yapılacak bir parselasyon belediyelerin çok ciddi kaynak elde etmelerini sağlayacaktır.

Burada ilçe belediyeleriyle ilgili çok önemli bir konuyu izah etmek için söyleyeceğim. Gaziantep’te %50’den aşağı parselasyon yaptırmıyor ilçeler. Yazdıkları encümen kararı nedir bilir misiniz? Altyapı karşılığı. Suyu sen yapıyor musun? Hayır. Ana arterleri sen yapıyor musun? Hayır. Niye alıyorsun? Bakan bütün bu temel hizmetleri büyükşehir belediyesi yaparken ilçe belediyeleri bunun karşılığını %15 fazla almakta, istediği şekilde de alıp satabilmektedir. Gerek tahsilatta gerekse mevcut kanunda bunun müeyyidesi var mı? Müeyyide yoktur. Büyükşehir belediye başkanının koordinasyon görevi vardır. Ne demek bu? İyi yapın hizmetleri. Yanlış imar uygulaması yaptığı zaman, çok çok bir dava açacaksınız, her gün bir arkadaşınızla mahkemelik olma anlayışının ciddi bir tarafı var mıdır değerli arkadaşlar? Yoktur tabi. Mahkemelik olmak, kamuoyunda tartışmak çok ayıptır bir defa. O noktaya taşıyorsunuz yani. Onun için görülen olay şu, müeyyidesi olmayan bir olayla karşı karşıyasınız. Emlak vergisinden, temizlik, çöp vergisinden para alamazsınız çünkü müeyyidesi yoktur. Vermez, niye? “Kaynağım yok” diyor. Bu nedenle bu haliyle bu sistem iyi değildir. Kaynakları arttırmak konusunda Hazine ve vakıf arazileri behemehal yerel yönetimlere devredilmeli, kesin vergi koyma yetkisi açıkça olmalı ve parselasyon asgari %60’la yapılabilmelidir.

Merkezî yönetimle yerel yönetim arasındaki görev ve yetki paylaşımı, bir de değerli valimin söylediği köyler ne olacaktır meselesi çok önemlidir. Modeli nasıl kurarsanız tabi öyle gider.

İddiam şudur, çok belediye sistemi yanlıştır. Trabzon’da köyün belediye olmasını söyledi değerli valimiz. Değerli arkadaşlarım, kaynak israfına gitmeyiniz. Gaziantep’in 608 par-

ça köyü vardır. İddia ediyorum, 18 belde de belediye olarak geçiyor, birinde grayder var, birinde bir silindir var, bir araya gelmedikten sonra hiçbir esprisi olmayan enstrümanlar gibi ayrı ayrı yerlerde kalırlar. 5 yılda 608 parça köyün ne tek yolu, ne tek kanalizasyonu kalmaz. Bize versinler, sebebi de şu, Ankara bu işlerden elini çekeceği gibi, bizim kendi gücümüzle fiziki planlama yapma şansımız fazla. Nüfusu 3000- 2000, gelen para 600 milyon, 125 milyon belediye başkanının maaşı, 8 yakın akrabası işte, belediyede bu parayla hizmet yapacaksınız, buna kimsenin hakkı yok. Bu ülkeyi bu kadar küçültmeye de kimsenin hakkı yok. O nedenle model şu olmalıdır. Kesinlikle metropol ilçe belediyeleri ve il belediyelerinin etrafında şekillenmiş bir planlamayla belediyecilik olmalıdır. Yani köy belediyeciliği, belde belediyeciliği, kaynak israfından başka işe yaramaz. Beşinci sınıf politikacıya iş bulursunuz, muhtar belediye başkanı yapma anlayışını taşırsınız. Ona da hakkınız yok, muhtar, muhtar kalmalıdır diye bakıyorum.

Merkezî hükümetle ilgili yetkilerimiz ve asli görevlerimiz belli. İddiam şu, Türkiye yasaklar üzerinde bina edilmiştir. Korkar kendi halkından. Korkmaması gerekir. Acaba bu kadar yetki verirsek kız ya davulcuya, ya zurnacıya kaçır anlayışıyla yanlış mı yaparlar intibana gidiyorlar. Ben devletin temel meselelerinde, dış politika, adalet, iç ve dış güvenlik gibi meselelerin dışında yerel yönetimlerin söz sahibi olması anlayışını taşıyorum. Konuşmamı bitirirken, saygılar sunuyorum.

Muharrem Kayhan:

Panelin bu kısmında son konuşmacımız İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan. Buyrun efendim.

Recep Tayyip Erdoğan:

Şimdi ben konuya girerken bir çerçeve çizmek istiyorum, Sayın Selçuk Yalçındağ'ın arkadaşlarıyla beraber hazırlamış olduğu Yerel Yönetimler Yasa Taslağı içerisinde genel kabul gören bir yerel yönetimler tanımı var. Ben bu tanımı çerçeve olarak almak istiyorum. O da şu, yerel yönetimler belirli bir coğrafi alanda kent, köy, il ve benzeri, yaşayan yerel topluluğun bireylerine, bir arada yaşamak nedeniyle kendilerini en çok ilgilendiren konularda hizmet üretmek amacıyla kurulan karar organları, kimi durumlarda yürütme organları, yerel toplulukça seçilerek göreve getirilen, yasalarla belirlenmiş göreve ve yetkilere, özel gelirlere, bütçeye ve personele sahip üstlendiği hizmetler için kendi örgütsel yapısını kurabilen, merkez yönetimiyle ilişkilerinde yönetsel özerklikten yararlanan kamu tüzel kişisidir. Ben bir çerçeve olarak bunu almayı düşünüyorum zira Ankara'da hazırlanmakta olan, 55'nci hükümetçe ele alınan Yerel Yönetimler Yasa Taslağı, az önce meslekdaşım Sayın Ce-

lal Doğan'ın da ifade ettiği gibi, aldığımız duyumlarla maalesef bir geri gidişin, yani irtica'nın oluşacağı bir yapı arz ediyor. Tabi bu hiçbir belediye başkanıyla oturulup da müzakere edilmiş değil. Bu tür konular müzakere edilmedikçe hayırlı neticelerin de ortaya çıkması mümkün değil.

Konuşmama başlarken bu çerçeveyi çizdim ve diyorum ki, eğer Türkiye demokraside bir değişim sürecini hızlandıracaksa, bir sıçramayı gerçekleştirecekse, bütün konuşmacıların da ortak olarak paylaştığı bir yeniden yapılanmayı gerçekleştirmesi gerekiyor. Bir defa demokrasinin yegane uygulama alanı yerel yönetimlerdir. Gerek katılımcılık gerek çoğulculuk açısından ve gerekse halkın denetimi açısından. Ve bu noktaya gelindiğinde, benim yerel yönetimlerdeki uygulamaya bakışım bir faziletli dayanaşmasını oluşturmaya bakımından da güzel bir imkândır. Aksi takdirde bir soytarılar dayanaşması olarak devam eder. Ondan sonra arazi mafyalarının ortak çalıştığı bir mekan haline gelir. Tabi burada üsttekilerin ne söylediği değil, halkın ne anladığı aslolandır. Yerel yönetimler deyince halk ne anlıyor? Ben İstanbul'dakini söyleyeyim size, İstanbul'da halk yerel yönetimler dediğiniz zaman belediyeyi anlıyor. Yerel yönetimler dediğiniz zaman özel idareyi falan anlamıyor. Kaldı ki değerli valimiz Sayın Yazıcıoğlu'nun da dediği gibi özel idare nedir diye halkın bildiği yok zaten. Öyleyse biz burada anlatılmak istenenle, anlaşılana bir defa bir araya getirmemiz gerekiyor. Aksi takdirde sağlıklı bir yönetimi yakalamamız da mümkün olmayacaktır. Her ne kadar atanmışlar-seçilmişler sorununa, bugüne kadar yapılmış olan farklı deyimler, gevezelikler olarak bakılabilirse de, bu ülkenin gerçeğidir. Yerinden yönetim sorunu devamlı konuşulmaktadır, şudur, budur ama ülkenin gerçeğidir.

Bir diğeri ise, yetki paylaşımı, yoksa yetki devri. Biz yerel yönetimlerde yetki devrini konuşmuyoruz. Biz ortak yetki, yetki paylaşımını konuşuyoruz. Eğer buna tahammül edemezseniz, o zaman bu ülkede, kusura bakmayın, kentler tarla olarak kalmaya devam eder. Niye tretuvarlar devamlı yapılıyor? Niye yaya kaldırımları devamlı sökölüp yapılıyor? Soruyorum acaba kaç tane belediye başkanı bugün büyük şehirlerde yerin altına girmeye tahammül edebiliyor veya cesaret edebiliyor? Samimi olalım, kaç tane? Ben de görevi devraldım, yaşadım, ama yerin altına girince baktım ki hemen bazı yerlerde elit geçinen kişiler, ülkenin aydınları, "Başkan ne oluyor, asfalt yapmıyorsun, yollarımız delik deşik" diyorlar. Tamam biz de oralara girmeyebilirdik, o zaman her gün afedersin pislik içinde kalırdın. Şurası neden patladı, şurası neden çatladı ondan bağıracaksın. Ülkenin çıkmazı burada zaten. Şu yerin altına girmediğiniz sürece bu işi halletmeniz mümkün değil. Onun için birisi intihar komandosı olacak, oraya girecek. İşte bu yetki paylaşımının, ortak yetkinin savunulmamasından kaynaklanan maalesef bir esaret zinciri.

Bir diğeri de demin de konuştuğum gibi yeniden yapılanma. Şimdi burada biz merkezî yönetimden aslında çok şeyler istemiyoruz. “Efendim merkezî yönetim size %5 veriyor”. Hayır merkezî yönetim bana %5 vermiyor. Merkezî yönetim geliyor benim şehrimden para topluyor, benim şehrimden aldığı paranın %5’ini bana geri iade ediyor. Ben olaya böyle yaklaşıyorum. Bana şehrimde vergilendirme yetkisi verilmiş mi bugüne kadar? Benim şu anda 199 kişilik parlamentom var, burada ben kalkıp da bir şehir vergisi kararı alamıyorum. Kim alıyor bu kararı? Ankara alıyor. Canı isterse alıyor, istemezse almıyor. Ve ben ondan sonra bu ay acaba Ankara’da siyasiler ne karar verecek diye bekliyorum. Bakın burası çok ilginç arkadaşlar, lütfen buranın altını çizerek dinleyelim. Siyasi ne karar verecek, onun altındaki bürokrat ne karar verecek? İki yeri takip ediyoruz biz, sadece siyasiyi değil. Kendi partim de dahil, diğerleri de dahil. Açık ve net konuşuyorum, bu konuda Türkiye’de politik bir çirkinliğin yaşandığını bir defa altını çizerek tespit etmemiz lazım. Önce bunun giderilmesi lazım. Türkiye bu politik çirkefliği ayağının altına almadığı sürece hepimiz bu ezayı, cefayı göreceğiz. Önce bundan kurtulmamız gerekiyor. Politikanın, bürokrasinin, teknokrasinin namusunu kurtarmamız gerekiyor. Bu bir insan meselesidir aynı zamanda ama bunu ilkelerle kurtarabilirsiniz. Eğer ilkeli gidilmezse, işte her önüne gelen, geldiği zaman re’sen ortaya bir kanun teklifi getirir.

Bunun örneğini veriyorum sizlere. Sarıyer’de 8 tane köy, ilçeden alınır, belde ilçenin sınırları içerisinde, belde belediyesi ilan edilir. O da re’sen. Halbuki Danıştay’ın vermiş olduğu kararlar var, bir ilçe belediyesinin veya büyükşehir belediyesinin sınırları içerisinde belde belediyesi kurulamaz. Danıştay’ın verdiği karar olmasına rağmen, bir tane belde belediyesi kurulmuştur. Neden? Az önce söylediğim gibi bir politik çirkeflik. Ve şimdi de ilçe ile büyükşehir belediyesi birbirini denetleyen kurumlar durumundadır. Ve oradaki rantyeciler, arazi mafyası hedeflerini vuramadığı için, hedeflerini vurabileceği hiçbir denetime tabi tutulmayan, bir tane mimarı dahi olmayan bir belde belediyesi arıyorlar. 8 tane köyü bu ilçe belediyesinden hemen 15 günde alıyorlar, belde belediyesi yapıyorlar. Valilik bu kararı almış, vali kimle beraber bu kararı alıyor? Bürokratlarıyla beraber. İl genel meclisi falan da yok. Hemen Bayındırlık Bakanlığı da bir imza atıyor, bakıyorsunuz 8 tane köy belde belediyesine verilmiş. Bunun soranı var mı? Burayı hesaba çekecek olan var mı? Var. Nerede? Sandıkta. Sandık geliyor mu? Sandık da gelmiyor. Çünkü o da birilerinin şu anda koruması altında. Bu anlayışla nereye gideriz? Bunu yakalamamız lazım.

Ben belediyelerin anayasası olması lazım diyorum. Sayın Yazıcıoğlu’nun düşüncelerine aynen katılıyorum. T.C. Anayasası nasıl aklımıza estiği gibi hazırlanmışsa, maalesef belediyelerle ilgili yasalar da her gelenin aklına estiği gibi değiştirdiği yasalar durumuna gelmiştir. Bir defa bunun da değiştirilemez hale gelmesi lazım. İşte Sayın Celal Doğan söyledi, bu-

gün belediye Refah Partisi'nde diye İstanbul'a eza cefa ediyorsun, yarın tersi olabilir bunun. Yarın da Refah Partisi mi aynı eza cefayı yapsın? Olmaz, bunların hepsinin kaldırılması lazım. Yapmışsa o da yanlış yapmış. Yapılmaması gerekir. Bunu yapmayacak ilkelerin konması gerekir. Eğer bu ilkeleri koyamıyorsa, ülkemizdeki sağlıklı büyümeyi ortaya koyamayız ve gerginlik her zaman mevcudiyetini devam ettirir.

Tabi bununla birlikte birşeyi daha tespit etmemiz gerekiyor. Bakınız bizim 199 kişilik büyükşehir belediye meclisimiz, İstanbul'daki ilçe belediyelerinden oluşuyor. Ben halkımın büyük kısmının bunu bilmediğine inanıyorum. Zannediyorlar ki büyükşehir belediye meclisi bunların dışında bir meclistir. Halk bunu bilmiyor. Halbuki bütün ilçe belediye başkanları bizim belediye meclisinin üyeleridir. Bunun dışında ilçe belediye meclislerinin de ilk 3-4-5-6-7'leri de sayısal durumuna göre, bizim belediye meclisi üyelerimiz. Dolayısıyla bizim belediye meclisi onlardan oluşmaktadır. Ama sizin büyükşehir belediye meclisi olarak, ilçe belediye meclisleri üzerinde herhangi bir tasarrufunuz var mı? Yok. Ben TÜSİAD tarafından yayınlanan "Yerel Yönetimler Yasa Taslağı"nı hazırlayan Sayın Selçuk Yalçındağ ve arkadaşlarının imarla ilgili konuda tespitine katılıyorum. Nasıl biz şu anda nazım imar planlarını hazırlıyorsak, uygulama planını da bizim hazırlamamız gerekir. Ama ruhsatını vesairesini de ilçe belediyesi vermelidir. Bunu niye söylüyorum? Davulla tokmağı farklı kişilerin eline verdiğiniz zaman, orada yeknesaklığı sağlayamazsınız. Şu anda sürekli olarak plan tadilleri yapılmaktadır. Niye devamlı plan tadilleri yapılır? İşte bundan dolayı yapılır. Ve bir şehri 10 sene sonra tanıyamıyorsunuz. Niye tanıyamıyorsunuz? Bundan dolayı, istikrar yok. Plan istikrarını neyle sağlayacaksınız? Bununla sağlayabilirsiniz. İlçe belediyesi sıkışıyor, bakıyorsun hemen bir plan tadili gönderiyor size. Siz bunu reddediyorsunuz, diyorsunuz ki nazım planda bu yok. Reddettikten sonra 3/2'yle tekrar size geliyor. Sayın Celal Doğan'ın dediğine aynen katılıyorum, konuşmasının hemen hemen tamamına katılıyorum. Kardeşim şimdi ben ilçe belediye başkanıyla devamlı mahkemelik mi olacağım? İstemeye istemeye de olsa onu onamak zorunda kalıyorsun. Onamasan da, mahkemeye veremeyeceğine göre zaten onanmış kabul ediyor. Ama zaman zaman dayanamıyoruz tabi bazılarını mahkemeye vermek durumunda kalıyoruz. Benim kendi partimin belediye başkanı da olmak üzere bundan dolayı mahkemeye verdiğim arkadaşlar var. Çünkü dayanılmaz hale geliyor da o bakımdan.

Bir diğer konumuz, ki bugünlerde çok yaşadığım ve canımın yandığı bir konudur, atanmışlar-seçilmişler meselesidir. Bu konuda gerçi Sayın Recep Yazıcıoğlu belki farklı düşünüyor, bilemiyorum. Ama, ben şunu söyleyeyim. Ben iki başlılığın şehirlerde olmasına karşıyım kesinlikle. İstanbul'un, adı vali mi olur -ki ben buna şehir reisi diyorum- belediye reisi mi olur, tek seçilmiş olmalı. Gerçi Sayın İsmet Gürbüz Civelek bu konuda profesyonel

yöneticilikten yana olduğunu söylüyor. Hayır, olay profesyonel yöneticilik olayı değildir, olay lider olayıdır. Şehirlerin liderlere ihtiyacı vardır. Lider profesyonel olmaz. Lider için profesyonel çalıştırma olayı vardır. Lider profesyonelini iyi kullanabiliyorsa liderdir. Eğer bir siyasi parti de onu bulamıyorsa zaten onun siyasi parti olarak ülkede güçlü kalması mümkün değildir. Bunu yakalamaya mecburuz. Bunun ispatı nedir, başarıdır. Şu andaki mevcut kanunlarımıza göre ilkokul mezunundan da vali yapılabilir. Kanunlarımız buna müsait, çünkü istisnai bir memurluktur. Bir ilkokul mezununu da vali olarak atayabilir. Fakat iki başlılık şehirlerimizde sıkıntı doğuruyor. Zira vali yönetimin bir temsilcisi durumunda, yönetim sürekli valisini baskı altında tutuyor. Baskı altında tutulduğu için rahat değil, harcamaya yetkilerinde rahat değil, harcayacak parası da yok zaten çoğu zaman. Şimdi belediye, farklı imkânlarla bazı sıçramalar yapıyor. Bunlar bütünleştirildiği zaman tek başlılık hakim olacak ki dünyada bugün en güzel örnekleri Tokyo, Moskova ve New York'tur.

Hele hele şimdi bir de farklı bir kirlilik ortaya atıldılar, "Efendim İstanbul'u ikiye böleceğiz." Daha önce de üçe böleceğiz diyorlardı. İstanbul çok büyümüş, İstanbul'un nüfusu çok artmış. Türkiye'nin nüfusu çok arttı diye, bir başbakanla yönetilemiyor, üç tane başbakan koymamız lazım diyebilir misiniz? Bu ne kadar mantıksızsa, İstanbul'a da 2-3 tane belediye başkanı koyalım demek o kadar mantıksızdır. Sıkıntı burada değil ki, sıkıntı politika. Eğer kendi partisinden biri belediye başkanı olursa bunu demeyecek. Ama farklı siyasi partiden olduğu için bunu diyor. Ayaklarımız yere değsin. Lütfen demokrasiyi konuşacaksak, demokrasinin de tarifine, tanımına, haysiyetine uyarak konuşalım. Bunları ben kanaatlerim olarak ortaya koyuyorum. Ve tanımda geçene de saygı duymak zorunda olduğumuzu iddia ediyorum.

Bakın şu anda Anadolu yakasında bizim E-5 karayolu var, 37 km Tuzla-Harem arası. Burada orta refüj yıllardır bir kirlilik ifadesidir. Buraya biz bir hızlı tramvay koyalım dedik. Karayolları müdürü, benim genel müdürüm, karşıma çıkıyor, "Hayır efendim bu olmaz." "Ee ne olacak?" "Yolun kenarından koyun." "Bak kardeşim yolun kenarından koyarsak, bu işin faturası bize çok ağır, orada büyük istimlaklar var, ben bu istimlakları yapacak güçte değilim, ama biz bunu ortadan koyarsak, o zaman istimlak sorunu yok, hem ucuza malededeceğiz, hem de %40'a yakın ulaşım rahatlığı getireceğiz buraya" diyorum. "Efendim mümkün değil, biz oraya iki tane daha şerit koyacağız" diyor. "İki şerit koymakla arabaları taşırsın, bizim derdimiz arabaların taşınması değil, bizim derdimiz insanın taşınması. Gel bu işe engel olma." diyoruz. "Efendim olmaz, bu politiktir!" diyor. Ve tabi bizim şu anda bu adımımız engelleniyor. Bütün kaynağını bulmuşum, kredisini bulmuşum ve şu anda ben kendi imkânlarımla etüd proje çalışmalarını da yaptırıyorum, benim önüme artık bu duvar örüldükten sonra tek çarem kalıyor. Ne yapmak? Halka gidip bunları şikâyet etmek. Ama

bu yetki bize verilmiş olsa ve benim mali noktada rahatlığım ve huzurum olsa, ben kalkarım şakır şakır o yolu yaparım ve şu anda yaşanan bu sıkıntıyı da halkıma yaşatmam diyemiyorum çünkü yaşatan ben değilim. Yaşatan Ankara. Yaşatan bürokrasi. İşte bunun çözülmesi gerekiyor. Şurada bir metronun herşeyi inşaat olarak bitmiş durumda, ben şu anda elektromekanik ve elektrofikasyona başlayacağım, bir yılı geçti, 54'üncü hükümet de dahil, bu işe engel olmuşlardır, bir yılı geçti ben hala elektromekanik ve elektrofikasyona başlayamıyorum. Niye? Git, gel. Git, gel. Allahaşkına ülkemize hizmet bu mudur? Ülkemize hizmet böyle mi olacak? Önümüzdeki bu kin ve nefret duvarlarını yıkmamız gerekiyor. Ve Ankara'da hazırlanacak olan taslak da buna yönelik olmalıdır iddiası içerisindeyim.

Bir diğer konumuz şudur, imar düzenlemelerindeki bu re'sen alınan bağlayıcı kararlar konusunda Türkiye şu anda bir çıkmaza gidiyor. Bakın bunu samimiyetle söylüyorum, ben burada belediyelere imar yetkisinin verilmesine ve Sayın Celal Doğan'ın da Hazine ve vakıf arazilerinin yerel yönetimlere devredilmesi önerisinde, Hazineye katılıyorum, ama vakıfa katılmamız mümkün değil, vakıf farklı bir olay. Vakfı bir defa bizim gayesinin dışında tasarruf etme hakkımız yok. Bu, o vakfeden insanlara ihanettir. Bunu bir defa yapamayız. Merkezî yönetimler Hazine arazilerinin çalınmasının suçunu geliyor belediyelere yıkıyor. Belediyelerin böyle bir suçu yoktur. Şu anda çalınan, çırpılan ağırlıklı olarak Hazinesin arazileridir. Niye? Çünkü koruyucusu yoktur. Peki ne istiyor merkezî yönetim? Belediyelere diyor ki gel sen bunun bekçiliğini yap. Ben bunun bekçiliğini neyle yapacağım? Benim silahlı bekçilerim mi var? Yok. Benim bir zabıtam var. Zabıtamın kendini koruyacak silahı yok. Şu anda hava kirliliği ile mücadele için, kömürün şehre giriş noktalarını koruyalım diyoruz, işte geçenlerde zabıta memurlarım yaralandı. Bu işin mafyası var. Bu gerçekler ülkemizin gerçekleri, bunları silip atamayız.

Hazine arazilerinin süratle yerel yönetimlere, ki ben bunu belediye olarak anlıyorum, belediyelere verilmesinden yanayım. Sadece verilmesi değil, bu konuda bir kanunun süratle çıkarılması gerekiyor. Nedir bu kanun? Gecekondu ve kaçak yapılaşmayı yapanlara hapis cezasının ve para cezalarının verilmesi şart. Siyasetten men yasaklarının getirilmesi şart. Bir tarafta adam 100.000 lira çaldığı zaman hapse atıyorsun, öbür milyarlara gelip konan, gaspedenlere kalkıp elektrik, telefon, kanalizasyon, su hizmeti veriyorsun. Böyle saçmalık olmaz. Böyle adalet olmaz. Önce bunun düzeltilmesi lazım.

İstanbul'umuzda şu anda %65'e yakın kaçak konut var. Önce bu kanun çıkmalı, ondan sonra da gidip bunların sahiplerine, sen bu arazi için şu kadar para vereceksin, şu kadar zamanda bu parayı ödeyeceksin dememiz gerekir. Buna hepsi de razı. Ama nedense hükümetler buna yaklaşmıyor. Hazine için de burada ciddi bir para var. Gel bu parayı da al, belediye olarak benim de var burada yatan belli bir miktar param, ben de onu almış ola-

yım. Bu işi gerçekleştirelim. Bundan sonra da ne kaçak yapıya, ne gecekonduya kolay kolay tevessül edemezler. Ayrıca Hazine arazilerini de parselleyelim. Parselledikten sonra bunların altyapısı için bir altyapı çalışmasına girelim. Altyapılarını yaptıktan sonra gerekirse, Türkiye’de altın borsası var, menkul kıymetler borsası var, bir de gelin arazi borsasını kuralım ve borsada bunun satışını yapmak suretiyle de hem Hazine hem belediyeler hem de halkımız bunu daha rahat zeminde takip imkânını bulsun.

Vakitten dolayı sözlerimi burada toparlamak durumundayım. Diyorum ki, gelin yerel demokrasiyi gerçekleştirelim. Bunu gerçekleştirmek için de samimiyetle el ele verelim. Hangi siyasi düşüncede olursak olalım, ortak paydalarımız var. Bu ortak paydaları yakalayalım ve yeniden bir yapılanmayla sevgiye, hoşgörüye, barışa dayalı ve güdümlü demokrasiyi değil, gerçek demokrasiyi oturtacak bir yapılanmayla ülkemizi aydınlık yarınlara taşıyalım diyorum. Saygılarımla.

Muharrem Kayhan:

Efendim ikinci oturuma hemen geçeceğiz. Soru-cevap bölümünü sonraya bırakıyorum. Çünkü davetlilerimizin Ankara’ya yetişmesi gerekiyor. Yanlız ben ondan önce bu ilk kısımdaki konuşmalardan aldığım birkaç satırbaşını vermek istiyorum. Sayın hocamız Selçuk Yalçındağ, merkezî idarenin denetiminin, yönetim üzerinde bir denetim değil, sadece hukuka uygunluk yönünden bir denetim olması gerektiğini söyledi. Sayın Recep Yazıcıoğlu belediyeçilik-alan yönetimi ilişkisinden, israftan ve halkın yönetime ortak olacağı bir sistemden bahsetti. Sayın İsmet Gürbüz Civelek uluslararası boyuttan bahsetti, Avrupa Yerel Yönetimler Şartıyla uyum yasalarının çıkarılması gereğini belirtti ve vali-il genel meclisi ilişkisi üzerinde durdu. Sayın Celal Doğan halkın katılımıyla gerçekleştirilecek reformdan, icra- yasama ayrılığından ve büyükşehir belediyeçiliğinin şu aşamada yetkilerin param parça olduğu bir sistem olduğundan bahsetti. Sayın Recep Tayyip Erdoğan demokrasinin yegane uygulama alanının yerel yönetimler olduğunu, belediyelerin anayasasının olması gerektiğini söyledi. Ankara’nın müdahalelerinden, şehirlerin liderlere ihtiyacı olduğundan bahsetti ve, Hazine arazilerinin değerlendirilmesi için çeşitli fikirlerini ortaya koydu.

Böylece ilk oturumu kapatıyorum efendim.

1 0 E K İ M 1 9 9 7

YEREL YÖNETİMLER PANELİ

İKİNCİ OTURUM

Oturum Başkanı

Hasan Arat

TÜSİAD Yönetim Kurulu Üyesi ve Parlamento İşleri Komisyonu Başkanı

Panelistler

Nejat Arseven ~ ANAP Ankara Milletvekili

Rıza Akçalı ~ DYP Manisa Milletvekili

Ahmet Piriştina ~ DSP İzmir Milletvekili

PANELİSTLERİN ÖZGEÇMİŞLERİ

Nejat Arseven

1950 doğumlu Arseven, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Hakimlik ve serbest avukatlık yapan Arseven, ANAP Ankara Milletvekilidir.

Rıza Akçalı

1949 doğumlu Akçalı, İTÜ İnşaat Fakültesi'nden mezun oldu. İnşaat Yüksek Mühendisi olan Akçalı, Manisa İnşaat Mühendisleri Odası Başkanlığı ve belediye meclis üyeliğinde bulundu. Çevre Eski Bakanı olan Akçalı, DYP Manisa Milletvekilidir.

Ahmet Piriştina

1952 doğumlu Piriştina, TANSAS Genel Müdürlüğü, KİPA AŞ Murahhas Üyeliği, İzmir Soğuk Hava Tesisleri AŞ Yönetim Kurulu Başkanlığı, Büyükşehir Belediyesi Meclis Üyeliği, Ege Bölgesi Sanayi Odası Meclis Başkanvekilliği görevlerinde bulundu. Piriştina DSP İzmir Milletvekilidir.

Hasan Arat:

Bundan önceki konuşmacılarımızın ağırlıklı olarak mahalli idareler reformuyla ilgili eleştirileri oldu. Ankara'nın bu konuda karar alamadığı ve son derece ağır davrandığı konusunda tartışmalar yapıldı. Bildiğimiz kadarıyla şu anda da mahalli idareler reformuyla ilgili bir taslak çalışma yapılmış durumda ve sanırım kısa sürede Bakanlar Kurulu'na sunulacak. Bu konuyla ilgili de yapılan bu tüm eleştirilere ve gelecekle ilgili düşüncelere parlamenterlerimizin görüşü ne şekilde olacak, partilerin görüşü ne şekilde olacak buna yer vermek istiyoruz. Onun için fazla vakit kaybetmeden hemen ilk konuşmacımız Sayın Nejat Arseven'e geçmek istiyoruz.

Nejat Arseven:

Sayın Başkan çok teşekkür ediyorum. Ayrıca, böyle memleketin çeşitli konularıyla ilgili toplantılar konusunda kamuoyu oluşması için yapmış olduğu gayretlerden dolayı, Sayın Başkan'ın şahsında TÜSİAD'ın bütün üyelerine çok teşekkür ediyorum. Biraz önce burada özellikle yerel yöneticilerimizin Ankara'dan beklentileri konusundaki ifadelerini biz sabırla dinledik. Onların bu konudaki düşüncelerine cevap vermek üzere masada bulunan değerli milletvekili arkadaşlarımızın söyleyeceklerini de eğer kendileri dinlemek nezaketinde bulunsalardı, bundan da son derece mutlu olacağımı ifade ederek sözlerime başlamak istiyorum.

Çok değerli arkadaşlarım, yerel yönetimler konusu tabii ülkenin en önemli konularından birisi. Bence yerel yönetimler, milli eğitim reformu kadar bu ülkede elzem olan ve çok kısa zamanda üzerinde düzenleme yapılması gerekli olan bir konu. Bunu burada biraz önce değerli sayın valilerimiz ve büyükşehir belediye başkanlarımız bütün boyutlarıyla sizlere ifade ettiler. Burada şunu söylemek istiyorum ki, Sayın İstanbul Belediye Başkanı'mızın bir manada kendi sorunları ve İstanbul Belediyesi'nin sorunlarıyla ilgili uzun uzadıya ifadelerde bulunduğu konuşması sırasında şehrin belediye başkanlarının zannediyorum şehrin liderleri olmasını ifade etti. Evet doğrudur. Şehrin, özellikle büyükşehirlerin belediye başkanları, mutlaka şehirlerinde tanınan, sevilen, halkına hizmet götüren kişiler olmalıdır. Ama bütün bunların yanında özellikle büyük şehirlerin belediye başkanlarının esas görevlerinin ve işlevlerinin halktan yetki istedikleri konu olduğunun bilinciyle siyaset yapmalarının da çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yani yerel yönetici olarak halkın önüne çıkan, bu arzularını halka ileten ve bu talepleri karşısında halkından yetki alan büyükşehir belediye başkanlarımızın daha doğrusu bütün belediye başkanlarımızın esas ve asgari görevi birinci derecede seçildikleri beldenin, yörenin ve halkın hizmetleri olmalıdır. Eğer siz

yerel yöneticiler olarak, siyasetinizi tamamen genel siyaset üzerine oturtur ve özellikle yapmanız gereken belediye hizmetlerinin yanında genel siyasete bu ölçüde müdahil olursanız, biraz önce bu masada ifade edilmiş olduğu gibi, Ankara'dan bir takım sıkıntıların da gündeme gelmesi kaçınılmaz olur.

Çok değerli arkadaşlarım, sözlerime özellikle belediyeler konusunda 1980 sonrası, yani ANAP devri iktidarı döneminde yapılan değişikliklerle başlamak istiyorum. Türkiye'de yerel yönetimler konusunda geçmiş dönemlerde belediyecilik hizmetlerinin ne şekilde ve ne şartlarla yürüdüğü, ama 1983 sonrası ANAP hükümetleri döneminde Türkiye'de yeni bir belediyecilik anlayışı gelişmesi konusunda yapmış olduklarımız ve bu konudaki gelişmeler hepinizin malumu. Eğer bugün değerli büyükşehir başkanlarımız hizmetleriyle ilgili, eserleriyle ilgili konulardan bahsedebiliyorlarsa, bütün bunlar o devirde o kanunlarla, yani 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 1580 sayılı Belediye Kanunu'yla büyükşehir belediye başkanlarına getirilmiş olan hak ve yetkilerin neticesidir. İstanbul'da Sayın Bedrettin Dalan'la başlayan bir çizgi içinde gelmiş geçmiş bütün belediye başkanlarımız, Tayyip Bey de başta olmak üzere, memleketlerine değerli hizmetler vermenin gayreti içindeler. Ama şu bir gerçektir ki, belediyecilik konusu çok çabuk değişen ve günün şartlarına uygun yasalarla düzenlenmesi gereken konulardan ibarettir. Yani, eğer 1980'li yıllarda bizim çıkarmış olduğumuz belediyecilikle ilgili kanunların, 1991 yılında biz hükümetten ayrıldıktan sonra üzerinde durulmuş olsaydı ve bu konudaki eksiklikler giderilmiş olsa idi, zannediyorum ki bugün burada, bu masa etrafında birçok konu tartışılmamış olacaktı.

Şimdi yeni hükümet döneminde belediye ve yerel yönetimler reformuyla ilgili bir taslak hazırlandığını hepimiz biliyoruz. Özellikle hükümetin büyük ortağının mensubu bir milletvekili olarak öyle zannediyorum ki, bu masada bizden önce ifade edilen hem büyükşehir belediye başkanlarımızın hem ilçe belediye başkanlarımızın ve hem de yerel yönetici saymamız gereken değerli valilerimizin bütün endişelerini zayıf edecek bir kanun çok yakında parlamentonun gündemine gelecek. Tabi ki bunların değerlendirilmesinin, tartışılmasının daha geniş platformlarda yapılmasının önemli olduğuna ben de katılıyorum. Yine bu masada benden önce ifade edildi, Anayasa'ya Uyum Kanunları'yla ilgili olarak TBMM'de çalışmakta olan bir Uyum Komisyonu var. Bu Uyum Komisyonu ismini, şu anda mevcut, ama Anayasa'ya uygun olmayan kanunların Anayasa'ya uydurulmasından alıyor. Ama aslında bence bu Uyum Komisyonu tabiri son derece doğru. Eğer içinde siyaset olmayan, her siyasi partinin eşit üyeyle temsil edildiği Partilerarası Uyum Komisyonu, işte bu yerel yönetimler kanununda olduğu gibi ülkenin genelini ilgilendiren birçok konuda siyasetin dışında, sadece hukukun, ülke gereklerinin ve Türk halkının beklenti ve özlemlerine cevap verecek

kanunların yapılması konusunda TBMM'de etkili olarak kullanılabilse, zannediyorum ki çok önemli bir netice almış olacak. Zannediyorum bu Uyum Komisyonu, Anayasa'ya uymayan 19 veya 20 kanunun TBMM'den geçmesini sağladı. Sanırım parlamentoda bir teamül haline gelen bu komisyon çalışıp, önümüzdeki dönemde de böyle hayati konularda iyi neticeler alınmasını sağlayacaktır.

Çok değerli arkadaşlarım, özellikle belediyelerimizin kaynak, imkân ve yatırım meselesi bugün önemli konuların başında geliyor. Yine biraz önce ifade edilmiş olduğu gibi, kaynaklarını sadece Ankara'dan gelecek yardımlarla sağlamaya çalışan belediyelerin, seçilmiş olduğu bölgenin özelliği açısından da son derece sıkıntılar içinde olduğunu kabul etmemek mümkün değil. Eğer yerel yöneticilerimizin yani belediyelerimizin, kendi kaynaklarının büyük bir kısmını kendi yörelerinden, kendi imkânlarıyla sağlamak olanakları geliştirilmiş olsa, öyle zannediyorum ki halka karşı sorumlulukları ve seçildikleri yöreye hizmetleri oranları da belli ölçüde artacak.

Şimdi çok değerli arkadaşlarım bu yeni mevzuatta neler olmalı? Bunları bir hükümet üyesi olmadığım için, bir milletvekili sıfatıyla, Nejat Arseven sıfatıyla ifade etmek istiyorum. Bir kere şu anda yürürlükte olan 1580 Sayılı Belediye Kanunu, 3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 3360 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda mutlaka, ama mutlaka belli değişikliklerin yapılması gerektiğine inanıyorum. Kısaca bunları size ifade etmek gerekirse, yerel nitelikli hizmetler ağırlıklı olarak mahalli idarelerin sorumluluğuna verilmeli ve merkezî idare kuruluşları tarafından yürütülen bu kabil hizmetlerin ve bunlara ilişkin kaynakların mahalli idarelere devrine imkân sağlanmalıdır. Mahalli idarelere kanunların yasaklamadığı mahalli ve müşterek nitelikli her türlü hizmeti yapabilme yetkisi mutlaka verilmelidir. Yine mahalli idarelerin görev ve hizmet alanına giren konularda, doğrudan kendi organlarının da kararıyla planlama ve uygulama yapma yeteneği arttırılmalı; bu idarelerin karar, organ, personel ve işlemleri üzerindeki vesayetler de büyük ölçüde mutlaka kaldırılmalıdır.

Çok değerli arkadaşlarım, özellikle belediyelerin ve büyükşehir belediyelerinin bu kanunla değiştirilmesi gereken önemli konularını da kısaca toparlamak gerekirse, onları da size şöyle ifade edebilirim. Belediye kurulması için gerekli şartlar, mutlaka optimal hizmet alanı anlayışına uygun olarak yeniden belirlenmelidir. Belediye zabıtalарının imar, çevre ve turizm gibi konularda iş bölümü ve ihtisaslaşmaya gidebilmesine mutlaka imkân sağlanmalıdır. Büyükşehir belediyelerine sanayi ve ticaret bölgesi kurabilme yetkisi verilmelidir. Yine büyükşehir genelinde veya gelişme alanında bir bütünlük içinde yürütülmesi gereken konularda büyükşehir belediyelerinin yetkileri arttırılmalıdır. Nazım planların yanısıra, uygulama imar planı yapma yetkisi de büyükşehir belediyelerine verilmelidir. Ve büyükşehir

belediyelerinin, ilçe belediyelerinin imar uygulamaları üzerindeki denetim yetkisi, mutlaka, ama mutlaka bir açıklığa kavuşturulmalıdır. Büyükşehir belediyelerinin mücavir alan tespitleri, Bayındırlık Bakanlığı'nın iki dudağı arasına bırakılmamalı ve bu konudaki ihtiyaçlar, büyükşehir belediyesi tarafından neticelendirilebilmelidir. Büyükşehir belediyelerine kaçak ve standardına aykırı kömür ve akaryakıt ürünü satışını denetleme ve müeyyide uygulama yetkisi verilmelidir. Büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan Karayolları Müdürlüğü'ne ait yolların, rekreasyon amacıyla kullanılan ormanların ve hizmet amacını kaybeden baraj ve göletlerin büyükşehir belediyelerine devrine imkân sağlanmalıdır. Büyükşehir belediyelerinin, özel öğretim kanunu çerçevesinde eğitim kurumları açabilmesine mutlaka yetki verilmelidir.

Çok değerli arkadaşlarım, yine şahsi görüşüm olarak burada ifade etmek istiyorum ki, daha önce il başkanlığı görevinde bulunmuş, Ankara İl Başkanı olarak bir büyük genel belediye seçimini yaşamış, daha sonra milletvekili genel seçimlerinde aday olmuş ve seçilmiş bir arkadaşınız olarak, milletvekili seçimi ile yerel yönetici seçimlerinin birbirinden son derece farklı olduğunu burada ifade etmek istiyorum. Her iki seçimlerde vatandaşlar çok farklı saiklerle oy kullanmakta ve dolayısıyla farklı neticeler de ortaya çıkmaktadır. Onun için özellikle 1994 yılında yapılan son mahalli seçimlerde olduğu gibi, büyükşehirlerimizin biraz önce ifade edilen lider olma arzusu, büyükşehir belediyelerimizin başkanlarının mutlaka iki turlu sistemle seçilmesi konusunun önemli olduğunu düşündürüyor. Şimdi koca bir şehrin, benim de bölünmesine karşı olduğum İstanbul gibi bir şehrin, Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentinin veya diğer bütün büyükşehirlerimizin yerel yönetimlerinin %20 - 25 bir oyla seçilmesinin, o bölgede yaşayan tüm insanları ne kadar ilgilendirdiğini takdirlerinize sunmak istiyorum. İki turlu seçim, bir manada büyükşehir belediye başkanlarımızın, yapmayı düşündükleri hizmetlerin özelliği bakımından da mutlaka belli bir oy yüzdesinin üstünde seçilmesini gerekli kılar. Eğer biz özellikle belediyeler konusunda iki turlu seçim sistemine geçerse, zannediyorum ki halkın büyük ölçüde kabulüyle gelmiş olan belediye başkanlarımızın hizmet aşkı, yeteneği ve hizmetlerinin daha geniş manada kabulü de mümkün olacaktır.

Çok değerli arkadaşlarım; bu yapılması düşünülen kanunla, bugüne kadar üzerinde durulmayan il özel idarelerinin de mutlaka yeniden düzenlenmesi gerekliliğini burada ifade ediyorum. Buradaki düşüncelerim de kısaca şöyledir, il özel idarelerinin yerel şartlara ve hizmet gerçeklerine uygun olarak, valinin emir ve gözetimindeki genel sekreterin yönetiminde il düzeyinde daire başkanlıkları, ilçe düzeyinde şube müdürlükleri şeklinde mutlaka teşkilatlanması sağlanmalıdır. Bu teşkilatlanmada merkezî idareden, il özel idarelerine personel devri de ayrıca kolaylaştırılmalıdır. Yine görev ve hizmet devrine paralel olarak;

yerel nitelikli hizmet gören merkezî idarenin, taşra teşkilatlarının peyderpey il özel idarelerinin hizmet birimi haline gelmesi mutlaka sağlanmalıdır. Bugün artık hizmeti, ne yaptığı, ne yapmadığı özellikle taşra illerimizde son derece tartışma konusu olan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü mutlaka lağvedilmelidir. Ve bütün görev ve imkânları il özel idareleri emrine devredilmelidir. İlçelerde, il özel idarelerinin ilçe teşkilatı kurulmalı, hizmet ve yatırımlar konusunda görüş bildirmek üzere kaymakamın başkanlığında, belediye başkanları, köy ve mahalle muhtarları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının temsilcilerinden oluşan ilçe meclisleri kurulması mutlaka sağlanmalıdır. Yine ilçelerde kaymakamların başkanlığında kurulan köylere hizmet götürme birliklerine genel bütçeden pay verilmesi ve köye yönelik projeler bu birlikler vasıtasıyla desteklenmelidir. Ve il genel meclislerine kendi başkanını seçme yetkisi verilmelidir. İl özel idarelerinin zabıta teşkilatı kurabilmesi ve imar, çevre ve turizm gibi konularda iş bölümü ve ihtisaslaşmaya gidebilmesine de imkân sağlanmalıdır. İl özel idarelerine, il sınırları içindeki eğitim, öğretim, sağlık, kültür ve turizm tesisleriyle tarihi eserlerin, müzelerin, sanayi ve ticari tesislerin korunması amacıyla, İçişleri Bakanlığı'nın izniyle özel güvenlik teşkilatı kurabilme yetkisi mutlaka verilmelidir.

Ben şahsen bütün bu düzenlemelerle mahalli idarelerin hizmet ve kaynak üretiminde etkinliğinin artacağına ve idarenin bir bütün olarak daha hızlı karar veren, daha verimli hizmet üreten ve daha katılımcı bir yapıya kavuşacağına inanıyorum.

Tekrar böyle bir toplantıyı düzenlemiş olduğu için TÜSİAD yöneticilerine ve bizi dinlemek lütfunda bulunan siz değerli misafirlerimize ve Sayın Başkanımıza çok teşekkür ediyorum. Hepinize saygılar sunuyorum.

Hasan Arat:

İkinci konuşmacımız Sayın Rıza Akçalı. Buyrun Sayın Akçalı.

Rıza Akçalı:

Öncelikle TÜSİAD'a böyle bir toplantı tertip ettiği için teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Hemen arkasından da, yerel yönetimler konusunda katıldığımız kaçınıcı toplantı diye hafızamdan geçirmeye çalışıyorum da sayısını filan unuttuk. Rutin aralıklarla çeşitli kurumlar yerel yönetimler konusunda bir takım toplantılar yapıyor. Katılımcılar üç aşağı beş yukarı hep aynı, hep aynı meseleleri konuşuyoruz, tartışıyoruz ama neticede ortada birşey yok. "Neden olmuyor?" sorusunu sorup, belki bunlara cevap aramak lazım. Ben kısaca, ana hatlarıyla "Yapılması gereken nedir?"i söyleyeceğim, ama neden olmuyorum üzerinde biraz daha fazla durmak istiyorum.

Artık konuşan demokrasiden, icra eden demokrasiye doğru geçmemiz lazım. Ana prob-

lemimiz sanıyorum burada. Problem sadece yerel yönetimlerde değil. Bu birleşik kaplar gibi, yani sadece yerel yönetimlerde problemler var da Türkiye'nin diğer kurumları dört dörtlük mü? Hemen her kurumun benzer sıkıntılarını, benzer problemlerini ve benzer iyileştirme arzularını, beklentilerini görmek mümkün. Dolayısıyla hepsine birden bakarak, sonuçların üzerinden değil de sebeplerine giderek, temelindeki noksanları analiz ederek birtakım yerlere varmak gerekir diye düşünüyorum. Yerel yönetimler üzerinde amaç, insanlara belli bir hizmeti daha etkin, daha ucuz, daha hızlı ve daha doğru aktarmak, bu amaç etrafında bir organizasyon, bir düzenleme yapmak ve hizmetin bu amaçlara uygun gerçekleştirilmesini sağlamak. Peki bunun için ne lazım? Yetki lazım, kaynak lazım, yetki ve kaynağa paralel bunu dengeleyen bir sorumluluk lazım. Yani bu üçlüyü, terazinin kefesinde dengeleyebilirsek, bu amaçlara ulaşma imkânını sağlayabiliriz. Tabi bu yetkinin içerisinde, birincisi demokrasi bazında, bir demokratik seçimle yerel yönetim, yani karar alan bir demokratik süreç, katılım süreci lazım.

Hemen bunun arkasından bu alınan kararların uygulanması söz konusu. Uygulamada ise hiyerarşik bir yapı, yani profesyonel bir yönetim anlayışı söz konusu olmalı. Daha etkin, daha doğru uygulayabilen ve bu kararların en kestirme şekilde gerçekleşmesini sağlayabilen bir yönetim anlayışı. Bu profesyonel yönetim anlayışında, çağın gereklerine uygun bilgi teknolojisinden faydalanmayı, kaliteli insan faktörünü, yine yönetim tekniklerini ve yerel yönetimlere servis verecek uzmanlaşma alanındaki bir takım kurumları devreye sokmak lazım. Doğal kaynak yönetimi gibi, trafik yönetimi gibi, yerel yönetimlerin muhasebesi ve finansmanı gibi kurumların, eğitim, hizmet, bilgi, danışmanlık gibi yan kurumlarıyla birlikte olabileceği bir organizasyona yani bir yatay yapılanmaya ihtiyaç var. Demokratik bir yapılanmaya, karar alma mekanizmasının yanında bunu etkin uygulayacak, bugünün yönetim anlayışına uygun bir yatay yapılanmaya mutlaka ihtiyaç var. Bunu nasıl yapacağız? Kaliteli insan faktörünü sağlayacak olan personel politikasıdır. Bugünkü personel politikasıyla bu yönetim anlayışını etkin anlamda gerçekleştirme imkânı yok. Çünkü kaliteli, gerçekten iyi yönetici devlette, belediyede kalmıyor, bir başka kurumda kalmıyor, kendi değerini bulabildiği yere transfer oluyor, geçiyor. Burada biraz yumuşama olsun diye bir fıkra anlatmak istiyorum. Hayvanat bahçesine bir aslan gelmiş. Kafese koymuşlar. Bakıcısı hergün gelip aslana muz veriyormuş. Bir, iki, üç, beş gün, aslan isyan etmiş: "Yahu kardeşim" demiş, "bana muz verip duruyorsunuz. Ben aslanım, bana et vermeniz lazım." Bakıcısı demiş ki: "Sen aslan olmasına aslansın ama maymun kadrosunda gözüküyorsun." Şimdi genelde personel politikası anlayışımız bu. Bu bakımdan, aslana aslan muamelesi yapacak bir personel politikasına mutlaka ihtiyaç var.

Bunun gerçekleştiği ortamda, hemen arkasından kaynak meselesi geliyor. Yani bu hiz-

metleri gerçekleştirebilecek sağlıklı finansal yapı. Burada birinci kaynak elbette ki genel bütçedir. Gelişmiş ülkelerde genel bütçede belediyelere ayrılan pay küçümsenmeyecek kadar fazla. Almanya'da %10'lar civarında, İngiltere'de %18, Kuzey Avrupa ülkelerinde %20 civarındaki bir pay yerel yönetimlere genel bütçe içerisinde aktarılıyor. Türkiye'de bu oran 1975'te %1.3, 1992'de %3'ler civarında. Bunun mutlaka artırılması lazım. Ama hemen bunun yanında, her hizmetin bir bedeli olmalı anlayışından hareketle, kentte yapılacak hizmetlerin halk tarafından bir bedelle mutlaka karşılaşılarak bunun gereğinin yerine getirileceğinin anlaşılması, bunun kabul edilmesi lazım. Yani yerel kaynaklar, yerel vergi koyma mekanizması, mutlaka yerel yönetimlerin enstrümanlarından biri olmalı. Şimdi Hakkari'deki 100 m² lik arsa sahibiyle İstanbul'daki 100 m²'lik arsa sahibinin arsaya verdiği birşey yok ama aldığı çok şey var. Buradaki arsanın bedeliyle, oradaki arsanın bedeli arasında büyük bir fark var. Bu farkı doğuran, işte o kentteki hizmettir, bir takım imkânlardır ve bu farklılığın bedelini, o kentte yaşayan herkes vermelidir. Bu bir çağdaş anlayıştır. Mesela Paris'te oturma'nın bir bedeli vardır. Paris'te oturan bunu bilir ve onu peşinen kabul eder, o çerçeve içerisinde de buna katlanır. Geriye baktığımız zaman Osmanlı'da bir çift ozan vergisi olduğunu görüyoruz. Yani İstanbul'a gelenin, İstanbul'da yaşayabilmesini sağlayacak bir artı bedeli ödemesi zorunluluğu, ta eskiden beri söz konusu. Bu, daha üniform bir yapıyı sağlayacaktır, köyden kente göçü belirli oranda frenleyecektir. Bunun için sağlıklı kentleşmenin önüne geçecek önemli enstrümanlardan biri olarak devreye sokulmalıdır. Hazine arazileri, gerçekten belediyelere, yerel yönetimlere devri gereken önemli bir konudur. Hizmette yakın olan birim, bunun sahipliğini ve bunun sağlıklı kullanımını, bunun sonucu olarak da ekonomik getirisini mutlaka kullanmalı.

Üçüncü kısmı, yetki ve kaynaktan sonra sorumluluk kısmı. Kime karşı sorumlu olacak, sorumluluğu nasıl gerçekleştirecek? Tabii seçilen bir kurumun sorumluluğu, kendisini seçenlere karşı olmalıdır. Demokrasinin temel şartıdır. Seçilen kurumlar, atanmışlar tarafından yerindelik anlamında denetlenir ise, bunun demokrasi ile bağlantısı yoktur. Hukuki anlamda denetlemeye, hukuk devleti adına %100 katılıyoruz. Ama esas denetim, katılımcı demokrasi anlayışı içerisinde halka karşı olmalıdır. Bir devlet memurunun, belirli bir şekilde harcamaları denetlemesi birçok sıkıntıları, bir takım engellemeleri, siyasi bir takım mülhazalarla gündeme getirir; doğru bir yaklaşım değildir. Bunun da yine hukuki denetim içerisinde, Sayıştay denetimine benzer bir denetim içerisinde gerçekleştirilmesinin daha sağlıklı, hukuk devleti kavramına daha uygun bir yaklaşım olduğunu söylemek istiyorum.

Şimdi bütün bunlar güzel, bütün bunların yapılması lazım, bunlar belki bilinen gerçeklerin tekrarı, hep söylüyoruz, konuşuyoruz. Peki bunlar niye olmuyor? Niye bir türlü gerçekleşmiyor? Her hükümet, biz yerel yönetimler reformunu yapacağız diye geliyor, bir takım çalışmalar yapılıyor ama bir türlü harekete geçilmiyor. Değerli konuklar, bunun en basit engelini sizlere aktarmak istiyorum. Bir kere, bir Bakanlar Kurulu tasarısı halinde bunun geçmesi için bütün bakanlıkların buna olur vermesi lazım. Bakanlıklardan bir tanesi, “ben şuna karşıyım” dediği zaman; kanunu meclisten geçirmeniz, daha doğrusu Bakanlar Kurulu’na getirmeniz mümkün değil. İşte genel yapı içerisindeki ana tıkanıklıklardan biri bu. Siyasilerin hepsinin istemesi yasanın çıkması noktasında yeterli olmuyor. Bir bürokratik oligarşi, mevcut yetkilerin elden gitmesini engelleyecek bir dayanışma içerisinde, bunun önündeki en büyük settir. Bakınız, 1950’lerde yerel yönetimlerin ellerinde hastaneler, okullar, bekçi müesseseleri ile asayiş vardı. Bunlar bugün kaybettiğimiz, tekrar bulmaya çalıştığımız yerel yönetim yetkileri, yani zaman içerisinde bu yetkiler merkezî otorite tarafından alınmış. “Hastaneye sen bakamazsın, Ankara baksın.” denmiş. “Öğretmeni sen tayin edemezsin, Ankara tayin eder.” denmiş. Yine “zabıtayı işte Ankara yapar.” denmiş. Peki dün çok daha az imkânlarla, yetişkin insan gücünün çok daha az olduğu dönemlerde yapılabilenlerin, bugün yapılamamasının bir mantıklı gerekçesi var mı? Yok. Bunun tek bir sebebi var, o da güven bunalımıdır. Seçilmişlerine, sivil otoriteye olan güvensizliktir. Bugün bu yetkileri biz verirsek, bunlar yanlış kullanılır, bunlar devletin birliğinin, bütünlüğünün zedelenmesine sebep olur ve ülke sıkıntıya düşer. İyisi mi bu yanlışları yapmasına müsaade etmeden biz hepsini toplayalım, onların yerine bu işleri yapalım mantığıdır. Ve maalesef gidecek kocaman bir kafa, incecik bacaklar, böyle bir devlet yönetimi anlayışı. Bu yeni getirilecek yasayla bunun da güçlendirileceğini hissettiren bir takım gelişmeleri, endişeleri izlediğimi de ifade etmek istiyorum. Yine atanmışları biraz daha yetkili ve güçlü kılan, onların etrafında bir yapılaşmayı gerçekleştirmeye çalışan bir mantık söz konusudur, ama bu geçmişte kalan bir mantıktır. Bugün dünyanın tartışmasız kabul ettiği mantığın dışında kalan bir mantıktır. Toplumu istediği gibi şekillendirebileceğini düşünen ve “benim dediğim doğrudur”, “millete rağmen, millet için” felsefesinin tezahürü olan bu mantığı Türkiye için zararlı gördüğümüzü burada ifade etmek istiyorum.

Şimdi bunu nasıl yapacağız? Bunun engelleri arasında önemli konulardan bir tanesi de yetkili sorumsuzlar ve yetkisiz sorumlulardır. Türkiye’deki ana problemlerden biri budur. Türkiye’de kurumlar birbirlerini yenmeye çalışıyor. Halbuki kurumların birbirini yenmesi Türkiye’ye birşey kazandırmıyor. Kurumların baz alınarak bir uyum içerisinde, herkesin görev ve yetki sınırları içerisinde faaliyetlerini göstermesi lazım. Amerikalı bir düşünür diyor

ki; “Amerikan Senatosunu yenen bir başkan, Amerika’da başkanlık yapamaz.” Yani seçilmişler arasında dahi ahengi büyük bir hassasiyetle gözeten, birinin diğerinin çok üzerinde, onu baskısı altına alacak bir takım güçlere kavuşması anlamına dahi tahammül edemeyen bir demokratik anlayış. Kaldı ki atanmışlar ile seçilmişler arasında bizde bir uyumsuzluk, bir problem var. Hatta işte kurumların birbirini yenmesi mücadelesinde çarpık bir anlayış var. Bu, tabi saydığımız meselelerin çözümündeki en önemli engellerden bir tanesi Türkiye’de. Bürokratik oligarşi, güven bunalımı, devlet dediğimiz kavramın milletiyle arasındaki güven bunalımı, seçilmişlere, sivil otoriteye, sivil insanlara karşı olan güven bunalımı ve yetkili yetkisiz sorumsuzların millet adına, millete rağmen bir takım meseleleri yapma hakkını kendilerinde bulmaları, kurumların birbirlerini yenmeye çalışmaları.

Şimdi bunlara çare nedir? Bunlara çareyi bu yapı içerisindeki parlamentodan beklemek ve “bunları gelin çözün, bu oyuncaklarınızı verin” demek gerçekçi değil. Çünkü yetkisi hazine elindeyken, bir takım imkânları elindeyken bunları millet adına, “hadi bir veriverin de bu iş rahatlasın” gibi bir yaklaşımda pek netice alınmıyor. O zaman toplumdaki demokratik refleksin, demokratik şuurun geliştirilmesi, arttırılması anlamında aşağıdan yukarıya doğru bir baskı mekanizmasına ihtiyaç var. Belki yoğunluğumuzu buraya teksif ederek buradan baskıyı oluşturarak bir takım değişimleri, gelişimleri sağlayacak ve Türkiye’nin önünü açacak bir mekanizma söz konusu olabilir. Sivil toplumsal alanın alabildiğince genişletilmesine ihtiyaç var. Yani demokratik, laik, sosyal hukuk devleti kavramı, yasakların tarifi değil, özgürlüklerin başlangıcı olarak algılanmalı. Bu ortak paydayı, özgürlükleri, sivil toplumsal alanı nasıl genişletebiliriz? Bunu, tarifi ve standartlarının yükseltilmesi üzerinde bir konsensüse doğru taşıma mecburiyetimiz var. Yani yasakçı bir mantıktan, hürriyetçi bir mantığa, kamusal alanın iyice ufaldığı, etkinleştiği, sivil toplumsal alanın alabildiğince genişlediği, herkesin rahat hareket edebildiği, herkesin daha özgür olduğu, daha mutlu olduğu ve böylece katılıma doğru sevk edildiği bir anlayışa ihtiyaç var.

İkincisi bireysel hak ve özgürlüklerin genişletilmesinin, uluslararası demokratik standartlara ulaştırılmasının zorunluluğu var. Milletinden korkan bir devlet anlayışı olmamalıdır. Bunun mutlaka düzeltilmesine ve bu konuda tartışmanın sona erdirilmesine, üstünlüğün hukuku değil, hukukun üstünlüğünün sağlanmasına ve bu anlamda önemli bir reforma ihtiyaç vardır. Açık rejim, yani sorgulayan, hakkını arayabilen ve yanlışlıklara müdahale edebilen toplumun oluşması açısından açık rejim. Bakınız; burada bütçe hakkı, batı demokrasilerinin en belirgin hususu. Batıda demokrasinin çıkış noktası, bütçe hakkı. Her vatandaş, devletin yaptığı harcamaların kuruş kuruş nereye harcandığını sorma hakkını kendinde görüyor ve vatandaş olma hakkıyla, bütçe hakkını eşdeğer sayıyor. Bizde ben vatan-

daştan vazgeçtim, ama parlamentoya bakıyoruz, her sene bütçe geliyor, bakanlıkların bütçeleri tartışılıyor, konuşuluyor ve sonunda bir madde geliyor oylanıyor. Hepsi diyor ki, bu maddede, Maliye Bakanı nakilleri yapmaya, yeni fasıllar açmaya, mevcutları kapatmaya, ilaveler yapmaya yetkilidir. Ve arkasından parmaklar kalkıyor, o madde ile Meclis kendi elinde olması gereken, kendisinin düzenlemesi gereken, değiştirilmeye çalışıldığı zaman da mutlaka kendisine müracaat edilmesi gereken bu bütçe hakkını, bir tek kişiye devretmekte beis görmüyor. İşte eksiklerimiz, giderilmesi gereken demokratik anlamda geliştirilmesi gereken önemli konulardan bir tanesi. Tabi bunları sağlayacak kaliteli insan faktörüdür, eğitimidir. O demokratik reflekse sahip insanı yetiştirmeyi gerçekleştirecek bir eğitim anlayışı ile meseleleri çözme imkanı olacaktır.

Ben belki biraz karamsar bir tablo çizdim. Yine de umudumuzu muhafaza ediyoruz. Biraz daha konuşmaya devam edeceğiz, ama bu, eninde sonunda mutlaka doğru mecrasına doğru gelecektir. Türkiye’de nehirler tersine akmaz. Eğer bunu sağlayabilirsek, yerel yönetimleri, gerçekten kendi fonksiyonlarını görebilecek tanımlarının sınırları içersinde, serbestçe hareketlerini gerçekleştirebilecekleri bir platforma taşırsak; bu, Türkiye’deki demokratik standartların gelişmesinin de eşiği, temel noktası olacaktır. Bu, “bütün politikalar lokaldir” anlayışının da tabii gereği; aynı zamanda da siyasetin hizmet kanalında daha kaliteli, daha iyi bir takım hizmetleri sunma kanalında, doğru kanalda hareket etmenin de önemli bir başlangıç noktası olur. Tekrar sizlere teşekkür ediyorum.

Hasan Arat:

Efendim üçüncü konuşmacımız, Sayın Ahmet Piriştina.

Abmet Piriştina:

Teşekkürler Sayın Başkan. TÜSİAD’a ve Sayın Yalçındağ’a teşekkür ediyorum. Yeniden yapılanmanın bir ihtiyaç olduğu çok tartışıldı, verimlilik açısından tartışıldı, demokratikleşme açısından tartışıldı. Yerel yönetimin faziletlerini hep vurgulayageldik. Ne kadar tartışıldı, Sayın Yazıcıoğlu’nu bundan bıktıracak kadar tartışıldı. Burada iki temel görüş vardı. Bunlardan bir tanesi daha hakim görüş olarak önümüze geldi, bir tanesi de federal bir yapıyı öngören bir görüştü ki, il sistemi içinde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi biçiminde, güçlü, demokratik işleyen bir yerel yönetim anlayışı, olarak geniş bir mutabakat buldu. Hocalarımız bu konuda makaleler yazdılar, kitaplar yazıldı, paneller düzenlendi, TÜSİAD raporlar hazırladı, Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü yasa tasarıları hazırladı ve zannediyorum Sayın Yalçındağ’ı da mutlu edecek sürece girdik. Yani bu demektir ki, bu yasa tasarı-

larının meclis gündemine geleceği bir sürece girdik. Tabii ki kendi işleyişi var, bir prosedürü var. Meclis başkanını seçecek, ek bütçe çıkacak. Bütçe çıkacak ama, gerek Sayın Başbakanın her fırsatta vurguladığı dokunulmazlıkla birlikte yerel yönetimleri güçlendiren yasa tasarısının gündeme gelmesi, gerek Sayın Başbakanın ve Sayın Ecevit'in siyaset yapma usulleri, güvenilir kişilikleri, aynı zamanda CHP'nin DTP yetkililerinin bu konudaki her zamanki hassasiyetlerini ve taleplerini vurgulamış olması, koalisyon dışında veya koalisyonu destekleyen partilerin dışındaki partiler, DYP ve RP'nin, özellikle Sayın Akçalı gibi bugün burada bulunan temsilcisinin ve diğer yetkililerinin söylemleri, bu konuda bize bir güven veriyor. Hayata geçeceği inancını taşıyoruz. Bu açıdan da zannediyorum, iyice somutlaşmış olarak artık bir yasa tasarısı haline dönmüş olan sayın Yalçındağ'ın önerisinin ve aynı zamanda da hükümet ortaklarının yaptığı çalışmaların, bir biçimde hayata geçme aşamasına gelmiş bulunuyoruz.

Şimdi; bu yasa tasarısında gelen mutabakatla, il sistemi içinde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi söz konusu, ama bu il sistemi içinde güçlendirmeden de bazı farklı anlayışlarımız var, özellikle de belediyeler, il özel idareleri, ilçe özel idareleri açısından. Bugün bu oturumda da çok farklı görüşler söylendi. Tabii Sayın Yalçındağ'ın süresi de çok kısa. Benim Sayın Yalçındağ'ın çalışmaları ile ilgili, bu yasa taslağını hazırlamasına neden olan rapor konusunda bilgim var. Ancak yasa taslağını incelemedim. Sayın Yalçındağ'ın bu kısa süreli konuşmasında belediyelerin tek patron, seçilmiş başkan gibi söyleminden, benim çok sevgiyle, sıcak baktığım ilçe özel idareleri biriminden biraz geri adım atmak mı var? Bu konuda toplantının sonunda bir tartışma olabilirse çok mutlu olacağım. Hemen konuşmaya geçmeseydik zaten bunu soru olarak sormayı düşünmüştüm.

Şimdi Sayın Civelek Sayın Valimin 1997 de onayladığı uluslararası anlaşmayla ilgili bir atfı yaptılar. Orada ayrıca şöyle de bir madde var. Anlamı itibariyle söylüyorum, "eğer bir hizmetin bir üst birim tarafından kesin olarak daha iyi, daha yararlı biçimde yürütüleceği mutlak değilse, bu hizmet alt birim tarafından görülür" şeklinde, bizim de altına imza koyduğumuz bir mutabakat var. Yani illa "büyük daha etkindir" anlayışının doğru olmadığı inancındayım. Optimal büyüklüğün önemli olduğunu düşünüyorum ama tabii bu optimalden de ne anladığımız daha önceki oturumcu konuşmacılarla biraz farklılık arz ediyor. Ama burada temel ilke, kararların, yurttaşın en yakın yönetim birimi tarafından alınması olmalıdır, inancındayım. Bunun daha demokratik olduğunu düşünüyorum. Yerel yönetimin insanlara ne getirdiğini, ne götürdüğünü vatandaş bilmelidir. Yani, bedelini ödeyen insan, daha iyi denetim yapar inancındayım.

Tabii, bir de bu işin hukuki boyutu var. Çünkü yine Yalçındağ ile Friedrich Ebert Vakfı'nda kendi raporu üzerinde yaptığımız bir görüşmede, işi hukuki yönden inceleyen de-

ğerli bir hocamız, sayın Prof. Dr. Lütfü Duran, Sayın Yalçındağ'ın önerisini ideal ama ütöpik bulmuşlardı. Ütopiklik de hukuki açıdan tamamen Anayasanın, merkezi idarenin, ve sairenin ve özellikle idarenin bütünlüğü açısından, bunun hayata geçmesinin, eğer bir Anayasa değişikliği söz konusu olmazsa mümkün olmadığı noktasında vurgulanmıştı. Mutlaka hiyerarşiye girmesi gerektiğini, bir bakanlığa bağlanması gerektiğini söylemişti. Ancak, bizim tabii ki ANAP'ın Sayın Mesut Yılmaz'ın şu anda elinde bulunan hükümet için hazırlanmış yasa tasarısı konusunda da çok ayrıntılı bilgimiz olmamakla beraber, sadece basın yoluyla edindiğimiz bilgilerden, burada il özel idarelerine etkinlik verildiği anlaşıyor ki, bu Anayasayla çelişen bir konum değil; çünkü mahallî idarelerin sayılarını ve çeşitlerini değiştirmek mümkün olmadığı için, il özel idaresi, belediye ve köyden ibaret bir yapılanma, anayasal olarak bugünkü Anayasamızda mümkün. Tabi ki Anayasa da böyle büyük bir konsensüsle değiştirilmesi zor olan birşey değil. Yani, o da böyle bir konsensüs içinde değiştirilir, benim yaklaşımım bu ilçe özel idarelerinin etkin olması yönünde.

Tabi, sayın TÜSİAD Başkanı'nın önerisi doğrultusunda, o çerçevenin dışına çıkmak istemiyorum. Yerel yönetimlerin görevleri, yetkileri ve mali kaynakları neler olmalıdır? Bençe, yine basından edindiğimiz bilgi ile, şu anda hükümetin hazırlamış olduğu tasarıyla, Sayın Yalçındağ'ın görüşleri arasında hemen hemen çok ciddi bir paralellik var, yetkilerin devri ve konuların kapsamı itibariyle. Yani adalet, güvenlik, savunma, dış politika, örgün-yaygın eğitimin denetimi, ulusal düzeyde koordinasyon ve planlama merkezî idareye bırakılıyor ki, sizinkinde de güvenlik, esenlik ve dış politika dışındakiler yerel yönetimlere bırakılıyordu. Spordan, kültüre, hayvancılık, turizm ve çevreye kadar herşeyi yerel yönetimlere devreden bir anlayış var. Buna da itiraz eden yok. Zaten bu devrin kapsamının geniş olması, genel olarak yine konsensüsün sağlandığı bir konu.

Mali kaynaklar ne olmalıdır? Mali kaynaklar konusunda, gene, hükümet tasarısının %9.5 olan belediyelerin genel bütçeden aldıkları payı, %15'e çıkardığını anlıyoruz. İl özel idarelerinin %1.7 olan payının da %20 dolayına çıkardığını anlıyoruz ki, bu ikisini topladığınız zaman geniş anlamda yerel yönetim dediğimiz şey %35 gibi bir toplama ulaşıyor. Bugün bu, reformları yapmış Fransa'da ve Batı Avrupa ülkelerinde ortalama ülke kaynaklarının %50'si gibi bir kısmının kullanıldığı bir orandır. Yani en azından, bugünkü duruma göre kötü bir yükselme, bir kaynak artışı değil. Bunun yanında, hemen şunu söylemek lazım, bu sabahki oturumda TÜSİAD Başkanı'nın konuşmasında ve belediye başkanlarının konuşmalarında bu tatmin edici bir oran olarak görülüyor. Yani bir kaynak topluyor, merkezî yönetim veriyor. Hayır, biz yerel vergi koyma yetkisine kavuşmalıyız talebi var. Bu hangi oranda, ne biçimde verilebilir? Ben mutlaka merkezî, belirli limitler içinde verilmesi

inancındayım. Mutlaka bölgesel farklılıklardır. dolayısı belli yerel parlamentoların koyacağı yerel vergiler vardır. Çok mali bir boyutu olmamakla beraber örnek olarak aklıma şu geliyor: İnsanlar evinde köpek besliyor, batıda da köpek besler, ama doğuda böyle birşey yoktur. İzmir’de hatta, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Burhan Özfatura köpeklerle tuvaletler falan da yaptı; yani bir köpeği besliyorsan, hizmeti alan bedelini öder mantığıyla, yerel olarak böyle bir ek vergi koyabilirsiniz. Ama emlak vergisine bağlantılı koyarsınız, ama ayrıca koyarsınız. Acaba yerel vergiyi, %70’e ulaşan kaynakları veya bundan öte kaynakları yerel yönetimin tayini, şu anda şikayet ettiğimiz merkezî yönetimden daha mı az politize, daha mı gerçekçi, daha mı lehte olur diye de ciddi endişelerim var.

Bu konuda şöyle bir örnek verebiliriz: Tabi ben kendi yaşadığım şehirden bazı örnekler vereyim. Sayın Özfatura, son seçim döneminde direkt bir vergi geliri değil, ama belediye geliri olan su fiyatları için, ne hayatın gerçeklerine uyar bir şekilde, ne ekonomik kurallara uyar bir şekilde, “Ben iki sene zam yapmayacağım” dedi. Yani merkezî yönetim politize, yerel yönetimler daha politize. Daha baskı altında bir psikoloji içinde, iki sene zam yapmayacağını söyledi. Gazetelerde sayfa sayfa ilanlar, altında “sözüm namusumdur” ifadesi. Ama bu söz verilirken başka bir söz daha verilmiş, uluslararası bir anlaşma imzalanmış. “Büyük kanal projesini yapacağız, biz şu katkı payını belediye olarak koyacağız, İller Bankası şunu koyacak. Ben de işte su tarifelerini şu dolardan yapacağım” diye imza var. Bir yanda kendi döneminde, bir yandan da sözüm namustur diye bir imza var. Burhan Bey de duyarlı, onuruna da düşkün bir insan. Çok zorladı, -ama hayatın gerçekleri- tutamadı sözünü. Başka yorumlar getirmek zorunda kaldı. Yani, acaba yerel vergileri belediye başkanları koyarken de baskılar altında kalırlar mı, bilemiyorum.

Şimdi denetim konusunda Sayın Yalçındağ ile mutabıkım. Yani yönetim vesayeti olmamakla birlikte, yerel yönetimlerin harcamalarının hukuka uygunluğunun denetimi için, Anayasa’yla özel bir Yerel Yönetim Sayıştayı kurulmalı görüşüne tamamen katılıyorum ve bu arada belediyelerin aşırı borçlanması sorununa mutlaka bir çözüm bulunması inancındayım. Vergi dışı yollarla özgürce kaynak yaratmayı (Sayın Yalçındağ’ın kişisel görüşü, sabah yolda gelirken bu konuda sohbet ettiğimiz için) özellikle bir kez daha vurgulamak istiyorum. Vergi dışı gelir derken kiralar var, harçlar var, birçok şeyler var, oralarda özgür olabilirler, ama hani bu BİT dediğimiz, ben kaynak yaratıyorum diye, belediyelerin tüccar olmasının kastedilmediğini bilmekle beraber böyle bir tehlike arzedebilir mi diye de Sayın Yalçındağ ile görüşmüştük. Kendisi zaten özellikle bu BİT’lere karşı olduğunu da söylemişti. Öyle bir hale geldi ki, belediye başkanlarımız buraya bu kadar prim verirken; asli konuları olan ulaşım, su gibi konularda son derece özelleştirmeci olanlar, asli görevi olmayan

konularda ticari faaliyet yapma gibi bir özlem içinde oluyorlar. Tabi ki esas can alıcı nokta ve hayata geçirilmemiş nokta, halkın katılımını, halkın denetimini sağlamak. Onun da ayrıntılarına girmiyorum. Sayın Yalçındağ konuşmasında da söyledi, halkın istediği belgeyi, bilgiyi alabilmesinden, sivil mekanizmaların kurulmasına kadar herşeyi dahil edebiliriz bunun içine.

Tabi burada yerleşmekten yana olmakla birlikte, zamanınızı almadan biraz da aykırı bazı şeyler söylemek istiyorum. Aykırı derken de sadece düşünmek ve önlemlerini almak açısından aykırı. Yoksa bunlar yerel yönetimlerin güçlenmesi anlamı taşıyan aykırı düşünceler değil. Çünkü acaba belediyelerimiz gerçekten bu yetkileri devralmaya hazır mı? Bütün sorun, sadece bu yeniden yapılanmanın sağlanamamış olmasında mı? Bizde bu inşaatçılık ruhu varken bu yetkileri verirsek birşeyler değişecek mi? Yani belediyelerde sadece şu mu değişecek: Kaldırımlar yerine Yunan Parlamentosu boyutunda inşaatlar mı yapılmaya başlanacak? Türkiye'nin çimento ve demirden oluşan bir sembolü haline geldi. Ülkede herhangi bir sorun olduğunda mutlaka ya bina ile ya da herhangi birşeyle başlanıyor. Tabi nelerin ihmal edildiği malum. Eğitim gibi, kültür gibi diğer alanları ihmal ediyoruz. Yani başımıza ne geldiyse bu yeniden yapılanmanın yapılmamış olmasından mı geldi? Belediyelerin bugüne kadarki referansları yeterli mi? Sayın başkanlarımız öyle şeyler söylüyorlar ki; sanki ortada çok güzel örnekler, yapılmış çok büyük başarılar varmış da bu yetkiler isteniyor gibi söyleniyor. Kadrolaşma konusunda, Sayın Yalçındağ da onu söylüyor, bütün arkadaşlar da onu söylüyor; böyle bir norm, böyle bir standardımız var mı? Sayın Akçalı'nın söylediği gibi acaba tersi de olamaz mı? Bu sefer de maymuna aslan muamelesi yapılmaz mı? Politize kuruluşlar bunlar. Bir bakarsınız maymuna da et veriliyor, 4-5 bin kişiyle görülecek işler 10-15 bin kişiyle görülüyor. Bu normun ve standardın mutlaka sağlanması gerektiği inancındayım; çünkü belediyelerin üstündeki siyasi baskının, merkezi yönetimden daha fazla olduğunu düşünüyorum.

Beceri açısından belediye başkanlarımızın çok iyi referansları olduğu inancında değilim. Yine İzmir'den bir örnek vereyim: Gerçekten hangisinin doğru olduğuna karar veremeyeceğim uygulamalar var. Bizim kanal projemiz, üçüncü dönemdir belediye başkanı Burhan Bey'le başladı, hala bitmiş değildir. Yerel yönetimin yaptığı bir icraattır. Yani iyi bir referans değildir belediyelerimiz açısından. Fakat bir yandan da başka bir fazileti vardır. Bizim bu Gümrük - Basmane arası metro sözleşmesi alttan giden bir uygulamaydı. Ekonomik nedenlerle, çevre kirliliğini gözardı etmeden yukarıya alınmıştı fakat kamuoyunun baskısı, basının baskısı, odalar derken belediyeye bunu kabul ettirebildik. Ama İzmir bir viyadükler şehri haline dönüyor. Ege Üniversitesi'nin hastane önünü bilirsiniz, Bornova'ya giden

yolu. Böyle gelen bir yolda 500 metreden viyadük başlıyor, yukarı doğru gidiyor, iniyor aşağı. Bütün batı şehirlerinde bu alttan geçer gider. Neymiş? Pahalı. Pahalı mı değil mi? Pahalı; Bayındırlık inşaatı projesini getirirsen o ucuz gözüküyor. Ama benim kesin kanaatim var, Bayındır'ın kalıpları İzmir'in dışına çıkartılmadıkça İzmir'in çirkinleşmesi önlenemez. Çünkü bütün projeler oraya geliyor. Bakın bir Kordon projesi ve üç tane dar boğazı var. Odalar karşı, herkes karşı, Sayın Özfatura doldurmaya başladı. "Ben yaparım" dedi, yapacak. İzmirli arkadaşlarım da var burada. Limanın önündeki çözüm belli değil daha. Yine viyadüklerle inilecek belki. Pasaport'un önüne daha bir çözüm getirilmedi, ya yukardan gidecek, ya açıktan gidecek. Konak'ın önüne bir çözüm getirilmedi, ama dolgu başladı ve neredeyse bitiyor. Tahmin ediyorum öyle bir noktaya gelecek ki, baştan projelendirilmediği için belki yine de viyadüklerle geçilecek, çünkü denizin altından gitmek pahalı olacak. Zaten o hazır kalıplara göre bir proje çıkacak. 50 milyon dolar öbürü 300 milyon dolar. Böyle bir kısır döngü içinde.

Son olarak bir hükümet üyesi olmamakla beraber, hükümet ortağı bir partinin milletvekili olarak sayın Celal Doğan'a bir konuda cevap vermek istiyorum. Katılmadığım bir görüşü oldu: Refah Partisi'ne göre yasa taslağı yapmak gibi. Ben ne ANAP'ın ne de kendi partimin böyle bir gayret içinde olduğu inancındayım. Yani Refah Partisi'ne belediye başkanları var diye, ilçe özel idarelerine, il özel idarelerine ağırlık verme inancında değilim. Eğer illa bunun altında siyasi bir neden aranıyorsa, burada CHP milletvekili dostum da var ama, tabi Celal Doğan'ı tenzih ediyorum. Benim tenzih etmeme de gerek yok, kendisi 1994 seçimlerinde bir daha Gaziantep'in teveccühüne uğradı, bir daha seçildi. Ama illa aranmak isteniyorsa, bu belediye başkanlarına yetki verilmesi korku ve ürküntü yaratmaktadır. 1989 - 1994 dönemi SHP belediyelerinin ağırlıkta olduğu bir dönemdir. İmar yetkileri isteniyor, veriliyordu. Ama bize bu ürküntüyü sokan, imar yetkilerinin bu kadar kötü kullanılmış olmasıdır. Yani bu imar yetkilerini geniş olarak verelim, Hazine arazileri de isteniyor. Eldeki mevcut arazilerin ne yapıldığını, nasıl kullanıldığını gördükçe, insanın içi kan ağlıyor. Ama bu gene isteniyor, demokratikleşme adına isteniyor. Ancak geçmiş referanslar bu kuşkuyla haklı olarak yaratıyor. Herhangi bir siyasi partiye endeksli bir yasa tasarısı hazırlamak, herhangi bir yasa taslağı hazırlamak değildir. Şunu söylemek istiyorum: Bu söylediklerimdeki kuşkular, mevcut yerelleşme, güçlenen yerel yönetim açısından çözüm bulabilme, denetleme mekanizmalarını bulabilme açısından ve yoksa kesinlikle yerel yönetimlerin kaynaklarının arttırılması, güçlendirilmesinden yanayım. Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Hasan Arat:

Teşekkür ederiz. Ben çok kısa bir değerlendirme yapmak istiyorum. Sayın Nejat Arseven, belediyeçiliğin çok çabuk değişen ve günün şartlarına uygun yasalarla düzenlenmesi gereken konulardan ibaret olduğunu ve kaynak, imkân ve yatırımların belediyeler için önemli olduğunu belirttiler. Sayın Arseven, yerel nitelikli hizmetlerin ağırlıklı olarak mahalli idarelerin sorumluluğuna verilmesini, bunlarla ilgili kaynakların da mahalli idarelere devredilmesi gerektiğini ifade ettiler.

Sayın Rıza Akçalı'nın konuşmasında yerel yöneticinin politikacıdan, politikacının bürokrattan olan şikayetleri dile geldi. Seçilmişlerin sivil otoriteye güvensizliği de söz konusu edildi. Bunun yanısıra, konuşmasındaki en önemli hadise de yeni yasanın hazırlığının endişe verici ve atanmışları güçlü kılan bir mantığa sahip olduğunu, bunu demokratik mantığın dışında gördüğünü ve yeni yasa taslağını zararlı bulduklarını ifade etmesidir. Bunun yanısıra da milletinden korkan devlet olmamalı dedi ve çözümün sadece parlamentoda olmadığını, demokratik reflekslerle aşağıdan yukarıya doğru bir mekanizmanın oluşturulması gerektiğini ifade etti.

Sayın Ahmet Piriştina ise bütün tartışmaların içerisinde il sisteminin, kuvvetli yerel yönetim anlayışıyla destek bulduğunu ifade etti. Bunun yanısıra özellikle yerel yönetimlerin elde edeceği kuvvetler konusunda gerekli yasal standartlar sağlanmadığı müddetçe endişeleri olduğunu, merkezi yönetimin politize edildiği şeklindeki eleştirilerin yanı sıra yerel yönetimlerin daha fazla politize edildiğini ve İzmir'deki birkaç örneği ifade etti. Halkın katılımı konusunda gene ısrarlarını bildirdi.

Gönül isterdi ki, bütün bu toplantılarımızın çerçevesinde, ilk seansta özellikle parlamenterlere ve politikacılara karşı yapılan bu eleştirilerin cevabı dinlenseydi, bu bir tartışma ortamı olsaydı. Ancak zaman kısıtlaması açısından sorun yaşadık. 10 dakika içerisinde oturumu kapatacağız.

SORU VE CEVAP

Hasan Arat:

Şimdi dinleyicilerimizin sorularını alıyoruz.

Erdem Saker:

Efendim, ben Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Erdem Saker. Burada konuşulan herşeyin dünyada ortaya konan prensiplerle çözüleceğine inanıyorum. Şu anda Tayyip Erdoğan'la birlikte Dünya Yerel Yönetimler Birliği'nin Yönetim Kurulu üyesiyiz. Dünyada ne oluyor ne bitiyor? Çok yakın izliyoruz, yaşıyoruz ve kısmen de uyguluyoruz. Şu anda dünyada ortaçağdan yeniçağa geçerken olan yönetsel deprem benzeri bir deprem oluyor. Yönetsel bir deprem. Yani ortaçağda derebeyliklerden yeniçağda krallıklara, imparatorluklara ve bilahare merkezi demokrasilere geçildi. Ama 21. yüzyıla geçerken merkezi demokrasiden yerel demokrasiye geçiliyor. Ve Sayın TÜSİAD Başkanı, sizin çok daha iyi anlayacağınız bir kavramla geçiliyor. 21. yüzyılın sihirli kelimesi, ortaklık. Bu ortaklık üç boyutta kuruluyor.

Bunlardan birinci boyutu düşey boyut, merkezî hükümetle, merkezî yönetimlerle, yerel yönetim arasındaki ortaklık. Sayın Erdoğan'ın kullandığı bir kelime var, yetki devri değil, sadece yetki paylaşımı, kol kola girmek, beraber çözmek.

İkinci boyut yatay boyut. Aslında burada esas tartışılması gereken ve yerel yönetim reformunun temelini teşkil eden boyut, yatay boyut, tam bir ortaklık rejimi, yönetimi. Yerel yönetim, bize göre de seçilmiş yerel yönetim, Yerel demokrasi, halkın katılımı. Burada sayın valiler dahil herkes, halkın katılımı dedi. Halkın katılımı seçimlidir. Halk seçtiği adamı denetler. Denetim halk tarafından yapılır. O halde seçilmiş yerel yönetim. İster seçilmiş vali başkanlığında il genel meclisini kabul edin, ister belediye başkanı, belediye meclisini: Seçilmiş bir organın etrafında ortaklar. Kim bu ortaklar? Ortakların en başta geleni iş dünyası. İkinci ortak sivil toplum kuruluşları. Üçüncü ortak, teknoloji çağı diyoruz, bilim adamları, akademisyenler. Dördüncü ortak gençler, kadınlar ve halkın kendisi. Bu mekanizma da Türkiye'nin de imza koyduğu Rio Deklarasyonu'nda ve Gündem 21'de yasallaşmış. Yerel gündem 21 denmiş. Niye denmiş? Çünkü herkes bu mekanizmayı kendi şartlarında uygulayacak. Hiçkimse başkasının elbisesini giymek mecburiyetinde değil, herkes kendi elbisesini giyecek. Ana prensipleri bunlar. Bu prensipler doğrultusunda herkes kendi elbisesini diksın, giysin; ama yerelde artık halkla beraber yönetilecek. Neden? Rakam verdiler. Türkiye'de insanlar %65-70 oranında kentte yaşıyor. Birleşmiş Milletler'in verdiği rakamlar, dünya nüfusundaki büyük bir değişimi gösteriyor. 1950'lerde 2.5 milyar olan dünya nüfusu şu anda 5.4 milyar. Elli yılda iki mislinin üzerine çıkmış. Bunun ortalama %50'si şu an-

da kentlerde yaşıyor. 25 yıl içinde BM'in resmi tahmini, bu rakamın %80 olacağı. O halde dünya kentlerden yönetilmek zorunda. Demek ki ülkelerin kalkınması kentlerin doğru yönetimiyle olabilir. Bu doğru yönetimi bu ortaklıkla kurabiliriz. Bir örnek, İstanbul'da belediye çok büyük yatırımlarla, dünya bankası borçlanmalarıyla bir pis su sistemi getiriyor. Acaba Boğaz'a tertemiz su akması; ortaklar, iş adamları bilim adamları, sivil toplum kuruluşları ve halk beraber olmadıkça mümkün olur mu? Parayı boşuna sarfedersiniz. O halde bu ortaklık mekanizmasının mutlak kurulması lazım. Reform diyeceksek, bu mekanizmayı Türkiye'ye evrensel boyutuyla getirmemiz lazım. Kendimizi kuma gömüp olan biteni bir kenara atamayız. Bugün batı demokrasisi değil, sadece beş kıtaya yayılmış çeşitli ülkelerde bu mekanizmalar geliştiriliyor. Gelir önemli değil aslında, mekanizmalar ve bu mekanizmaları iyi takip etmek önemli. Çünkü bunlar kafadan uydurduğumuz mekanizmalar değil. Bunlar tamamen tecrübelerin sonucu ortaya çıkmış mekanizmalardır. Bakın geçen hafta bir haber vardı gazetelerde: Paris'te hava kirliliğini önlemek için geliştirilen iki plakadan, kırmızı ve sarı plakalardan bahsediyordu. Paris'te ne var? Çok geniş caddeler var, dünyanın en girift metro sistemi var, milyonlarca aracın ekzozunda katalitik koruma var. Buna rağmen kirlilik sadece Paris'te değil, dünyada El Nino kasırgası belasını getiriyor. Aslında ortaklık kurmak mecburiyetindeyiz. Sadece ülkeyi iyi yönetmek, ülkeyi kalkındırmak değil; geleceğimiz için, sevmekte olduğumuz torunumuzun bizim yaşımıza geldiğinde bu topraklarda ayakta durması için bunu yapmak zorundayız.

Üçüncü boyut, evrensel boyut. Biliyorsunuz Habitat Konferansı öncesi dünya iş forumu toplandı. Dünyanın en büyük iş adamları geldiler dediler ki: "Biz artık kentlerde yaşadığımızın bilincindeyiz. Kentlerde yaşamının sorumluluğunu taşımamız ve kentlerde bu sorumluluğun karşılığında katkıda bulunmalıyız." Sivil toplum kuruluşları bir başka forum. Benim üyesi olduğum, Yerel Yönetimler Birliği ve diğer birlikler bir araya geldi. Yerel Yönetimler Forumu'nu oluşturdu. BM'ler artık bu grupları kendi ortağı olarak kabul ediyor. Etmek zorunda, çünkü BM ve insanlık değişen teknoloji karşısında dünyanın ne kadar ciddi boyutta tehlikeyle karşı karşıya kaldığının ve çözümleri ancak bu ortaklarla beraber yaratabileceğinin bilincine vardı. Bu da ortaklığın üçüncü boyutu.

Ben işadamlarımıza bu yönüyle teşekkür ediyorum. Onların tüm yaşamlarında ve mesleklerinde kullandığı bu ortaklığı (akçalı ortaklık, bilimsel ortaklık, fikir ortaklığı, ne isterseniz deyin) yönetsel ortaklık içinde bütünleştirmelerinin, artık geleceğimiz için elzem olduğunu vurgulayarak sözlerimi bitiriyorum. Böyle bir toplantıyı ortağımız olarak yapmış olmanızdan dolayı da sizlere teşekkür ediyorum.

Hasan Arat:

Sayın Tuğrul Erkin.

Tuğrul Erkin:

Sayın Başkan, bir TÜSİAD üyesi olarak bugünkü toplantıda beni en çok etkileyen husus, merkezî yönetim temsilcilerinin yetkilerini yerel yönetimlere, daha doğrusu seçilmiş yöneticilere devretmekteki endişeleri oldu ve maalesef yetkilerin devredilmesi anlayışının merkezî yönetim temsilcilerinde çok fazla yeretmediğini gördüm. Aynı şekilde, TÜSİAD üyesi olarak şunu söylemek konumundayım: TÜSİAD'ın hazırladığı raporda da bu hava yoktur. Seçilmiş yöneticilere önemli yetkiler devretmeye hazır bir ifade bulunmamaktadır. Zaten sayın müellif, seçilmiş yöneticilerden bahsederken “seçilmiş diktatörler” tabirini kullandı ki, o zaman tabi seçimle gelen krallar tabirine kadar gidiyorum, seçilmiş kralların illerdeki temsilcilerinin de, hiç olmazsa o kralların temsilcisi olduğunu hatırlatmak lüzumu hissediyorum ki, o zaman tam bir çıkmazın içine giriyoruz. Burada şunu söylemek istiyorum. Şayet biz yetkileri Ankara'dan biçilmiş elbiselerle çeşitli kişilere giydirmeye kalkarsak, bugünkü sorunları çözemeyiz. Bugünkü sorunlar, Ankara'da dikilmiş elbiselerin çeşitli bedenlere giydirme arzusundan doğmaktadır. Bu raporumuzda da aşağı yukarı bu vardır. Demin Sayın Piriştina'nın bahsettiği Türkiye'nin en güzel yerlerinden Kordon'a Bayındırlık Bakanlığı şartnamesiyle veya Devlet Personel Yasası'nın verdiği maaşı alan kontrol mühendisiyle viyadük yaptırmaya kalkarsanız, bu sorunu hiçbir zaman çözemezsiniz. Bu hep merkezdeki elbiseyi giydirmek merakından olur. O zaman siz Antalya'nın imar müdürüne de, İstanbul'un imar müdürüne de, Hakkari'nin imar müdürüne de aynı maaşları verirsiniz, aynı nitelikleri yetiştirirsiniz.

Yine bu tasarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin genel sekreter yardımcılarını yasa bilecek. Yani yasa Ankara'dan diyecek ki senin 3 genel sekreter yardımcısına ihtiyacın var. Sivas'inkini de, Elazığ'inkini de yasa bilecek. Maaşlarını yasa belirleyecek. O zaman yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ne demek? Bir hayal içindeyiz. Bence demokrasiye inanıyorsa yerel yönetimlerin, seçilmiş kişilerle kendi kendini idare edebilmesine imkân tanımalıyız. Aksi takdirde bu imkânı seneler boyu yaratamayız, ararız dururuz. Zannediyorum şu ilkeleri gütmemiz lazımdır: Organizasyon yönünden, merkezî hükümetlerin yerel hizmetleri, yerel yönetimlere kaynaklarıyla devredilmelidir. Yerel yönetimler gider-gelir bütçelerini, yatırım programlarını bağımsızca yapabilmelidir. Yönlendirebilmelidirler. Yerel yönetimler mali imkânları çerçevesinde personel kadrolarını oluşturabilmelidir. Fazla harcarsa parası biter, bu kadar basit. Biz şirketlerde ne yapıyorsak o yapılacak. Yerel meclis üyeleri ve be-

lediye başkanları bu görevleri devam ederken TBMM'ye seçilebilmelidirler. Aksi takdirde yerel yönetimlerin sesini Meclis'te duyuramazsınız. Niye korkuyoruz bundan? Niçin bir belediye meclis üyesi aynı zamanda bir milletvekili olmuyor? Yerel yönetim ve genel seçimler birlikte yapılmalıdır ve görev süreleri 4 yıl olmalıdır. Yerel yöneticilerin bazı kararları referanduma gidebilmelidir. Referandum sonucu yerel yönetici için güvensizlik anlamına da gelebilmelidir. Belediye başkanlığı, belediye meclisi ve il genel meclisine kamu görevlileri de dahil herkes aday olabilmelidir. Kent yönetimine o kentte yaşayan herkes talip olabilmelidir. Sizin öğretmen olmanız, ya da Bayındırlık Bakanlığı'nda mühendis olmanız buna mani olmamalıdır. Kentinizin yönetimine iştirak etmelisiniz. Aynı şekilde sivil toplum örgütleri kent yönetimlerine katılabilmelidir.

Mali konuyla ilgili endişelerimizi de zannediyorum şöyle koruyabiliriz: Mali özerklik sağladığımız takdirde yerel yönetimlere, merkezî hükümetin aldığı vergilerin dışında, yönetim alanlarında oluşan ve vergilenmeyen kaynakları ve rantları vergilendirmek ve vergi tarh etmek yetkisi verilebilir. Çünkü İstanbul'da pencereden dışarı baktığımız zaman binlerce vergilenmeyen kaynak görüyoruz. Merkezî hükümet bunu vergilendirmek istemiyor, öyle bir niyeti yok. Niçin yerel yönetim vergilendirmesin? Yerel yönetimlere bırakılan vergiler il genel meclislerince saptanmalıdır. Vergilerin gerçek değerleri üzerinden alınması için, yerel yönetimlere yetki verilmelidir. Enflasyon karşısında bir sene içinde alınan vergiler bütün değerini kaybediyor. KDV oranlarına yerel yönetim vergisi ilave edilmelidir. Böylelikle o kentlerin sanayileşmek istemeleri, istememeleri, turizme yönelmeleri veya şekillenmeleri sağlanabilir. Bunlar yapılamayacak şerhler değildir ama; bütün mesele yerel seçimlere ve yöneticilere güvenebilmektir. Teşekkür ederim.

Hasan Arat:

Son bir soru alıyoruz ve hemen kapatıyoruz.

Mustafa Demirer:

Ben Sayın ANAP milletvekili Nejat Arseven'den bir konuyu takip etmesini rica edeceğim. Kadıköy'de oturan bir vatandaşım. Ankara Asfaltı, 4 milyon insanın İstanbul yakasına gidip geldiği bir hinterlanddır ve bu 4 milyon kişi büyük sıkıntı içindedir. Raylı sistem şarttır. Bu raylı sistemin buraya gelmesine engel olan Sayın Karayolları Genel Müdürü bu işi niye yapıyor? "Üzerimde politik baskı var" demiş. Bir dahaki seçime ve yeni başkan seçilene kadar bu 4 milyon kişi sıkıntı mı çekecek? Bu konu bir araştırılsın.

Nejat Arseven:

Biraz önce Sayın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı'nın ifade etmiş olduğu konuyu

ben yeni duydum. Bilemiyorum. Bir kere şu çok önemli. Herkes heryere, istediği şeyi yapamaz. Karayolları da bir kamu kuruluşudur. O yol güzergahı da Karayolları'nın mülkiyetindedir. Buranın belediyeye kullanılması veya toplu taşıma kullanılması konusu mutlaka çok önemlidir. Ama bütün bunlar tartışılmadan, değerlendirilmeden, bu konuda karar verilmesinin de doğru olduğunu zannetmiyorum. Ayrıca Sayın Karayolları Genel Müdürü'nün de katiyen böyle siyasi bir mülahaza ile bu işe yaklaştığını zannetmiyorum. Eğer bir işe izin verip vermemeyi bir siyasi karar gibi değerlendirecek, o zaman bütün bunların altından kalkamayız. Ama ben bu konunun takipçisi olacağım. Ankara'da bu konuyu Sayın Genel Müdür'le konuşurum. Onun için şu anda böyle bir peşin hükme varmanızın doğru olmadığını zannediyorum. Sanıyorum Tayyip Bey de bu yolun kendi iktidarları döneminde de alınmadığını ifade etti, ama yine de takip edeceğim. Teşekkür ederim.

Seyyit Haşim Haşimi:

Diyarbakır'dan RP milletvekiliyim. Panelist olarak CHP ve RP'den temsilci yoktu. Sanırım bu belediye başkanları seviyesinde giderildi. Doğu illerinden bir belediye başkanımız çağrılıysaydı, sorunların içeriği bakımından faydalı olurdu diye düşünüyorum. Çünkü bölgemiz yıllardır korkunç bir göçe maruz kaldı ve göçebelerin büyük bölümü belediyelerden iş ve aş istiyor.

Ben aynı zamanda parlamentoyu temsilen, parlamentonun kurmuş olduğu Göçü Araştırma ve İnceleme Komisyonu'nun da başkanlığını yürütüyorum. Bir iki rakam vermek istiyorum bu konuda, bu rakamlar valiliklerimizden alınmıştır. Diyarbakır'a 361.000 kişi kırsal kesimden göç etmiş, yerleşmiş. Bu sebeple çalışanların %57.94'ü günü birlik işlerde çalışıyor, aktif nüfusun %70.94'ü işsizdir. Diyarbakır'da 127.000 çalışanına karşılık 311.000 insanımız işsizdir ve belediyeden iş istemektedir. Göç eden insanların %87.76'sının geride kalan mallarıyla bağı kopmuştur. Doğu ve Güneydoğu bazında gene resmi rakam olarak ifade ediyorum, 3.185 köy ve mezra boşaltılmış ve bu göç eden insanlarımızın büyük bölümü Diyarbakır, Mersin, Antalya ve Çukurova bölgesine yerleşiyor ve yerel yönetimlerden iş istiyor. Diyarbakır'da eğitim diye birşey kalmamış, sağlık sektörü gerçekten sefilleri oynuyor. Tek bir rakam vereyim, 1990'da Diyarbakır'da sıtma vakası 1145 iken, 4 yıl sonra bu rakam 32.500'e fırlamıştır. Menenjit, tifo gibi diğer ateşli ve bulaşıcı hastalıklarda bu rakam böyle müthiş bir artış göstermiş.

Yerel yönetim anlayışı bölgemizde biraz farklı, ben bizzat yaşadım. Bir belediye başkanı olarak görev yaptığım zaman, Cizre ilçesinde bölge valiliğinden demeç verme yasağına maruz kaldım. Çünkü iki başlılık oluyormuş. Valimiz bunu bana resmi yazıyla tebliğ etti. Aynı zamanda bir ilçe yahut il belediye başkanımız OHAL bölgesinde, mülki

amirden izin almadan şehri terketme yetkisine sahip değil. Ben bu anlamda doğu ve güneydoğudan bir belediye başkanımızın panele çağrılmasını uygun görüyorum. Teşekkür ediyorum.

Hasan Arat:

Bu arada tabi partiler arasında katılımcıları belirlemek için biraz önce sizin de bahsettiğiniz gibi bir yöntem kullandık. Ayrıca konuşmacılarımız arasında DTP'den Diyarbakır Milletvekili Sayın Ferit Bora vardı, ancak kendisi katılamadı. Böyle bir uyum sağlamaya çalıştık, çünkü zaman açısından hakikaten problem yaşıyorduk. Ben toplantı kapatılmadan önce Sayın hocama son sözü vermek istiyorum. Buyrun Sayın Hocam.

Dr. Selçuk Yalçındağ:

Çok teşekkür ederim. Ben özellikle “Yerel Yönetimler Yasa Taslağı” konusu üzerinde görüşlerini belirtmiş olmaları ve eleştirileri dolayısıyla dostlarımıza minnetlerimi ifade etmek istiyorum. Çünkü bu bir ilginin ifadesidir. Yalnız bazı konularda sanırım yanlış anlamalar söz konusu oldu. Örneğin, bu tasarı ve onun dayandığı TÜSİAD raporu, Sayın Tuğrul Erkin'in edinmiş olduğu yanlış izlenimin tersine, yerel yönetimlere çok önem veren bir yönetim felsefesine sahiptir. Tam anlamıyla yerel hizmetler üzerinde seçilmişlerin söz sahibi olabilecekleri bir model önerilmektedir. Hatta bu yüzden modelin fazla ütöpik olduğu eleştirileri zaman zaman yapılmıştır. Biz bunun ütöpik olmadığı kanısındayız. Bunu da zaman zaman şöyle bir benzetmeyle cevaplandırmaya çalıştık. Dedik ki: Türkiye'nin yönetimini, savaş ilanı vs. dahil olmak üzere TBMM'ye emanet ediyorsunuz, en önemli kararların verilmesini T.C. Hükümetlerine emanet ediyorsunuz. Peki il meclisini, belediye meclisini, olursa ilçe meclisini oluşturacak olan aynı seçmen değil midir? Bir ülkeyi aynı seçmene ve aynı politikacılara emanet ediyorsunuz da, niye Manisa'yı, Bursa'yı, İstanbul'u, Hakkari'yi aynı politikacılara ve aynı seçmenlere emanet etmiyorsunuz? Bunun mantığı yoktur ve bu büyük bir çelişkidir. Aslında tersinin yapılması lazımdır. Evvela yerelde güvenmemiz lazım ondan sonra belki de ulusal düzeyde güvenmek gündeme gelebilir. Herşeyi ters yaptığımız gibi, galiba bunu da biraz ters yapmış durumdayız. O bakımdan en ufak bir tereddüt yok.

Ama, bir taraftan da verilen bu yetkilerin yanlış kullanımını önleyecek önlemleri de sistemde düşünmek gerekmektedir. Bugünkü 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, biraz şahıslara ağırlık veren bir kanundur. O kanunun nasıl çıktığını herkes biliyor zaten ve dolayısıyla seçilmiş diktatör kavramını anımsatacak uygulamalara kapı açabilen bir model ya-

ratmıştır. Biz tasarıyla bunu önlemek için bir takım konular üzerinde durduk, yoksa yerel yönetimlere ters bakma diye bir konu asla yok.

Sayın Piriştina'ya özellikle teşekkür ediyorum, bütün görüşlerinde %100 mutabıkız. İlçe özel idaresi ya da ilçe yerel yönetimi, bu kanun tasarısının belkemiği noktalarından birisini oluşturuyor. Birinci kitabın adı zaten kanundandır ve İl-İlçe Yerel Yönetimleri ve Köy Yerel Yönetimi başlığını taşımaktadır. İlçe yerel yönetimi kurulabilirse çok önemli bir birim olacak. Sayın Yazıcıoğlu'nun söylediği gibi yedinci beş yıllık plana da girdi. Plan dönemi içerisinde ilçe özel idareleri kurulacaktır diye belirtiliyor. Yani TBMM o konuda iradesini ortaya koymuştur ve biz ilçe özel idaresi, Türkiye'de büyük bir potansiyeli harekete geçirecektir kanısındayız. Çünkü kaymakamlar bugün görev yapamaz durumdalar. Oysa, nasıl bölük, savaşa savaşıran birimse, ilçe de hizmet birimidir. İl; denetim, eşgüdüm, destek birimidir, fakat hizmeti halkın ayağına götüren ilçedir. İlçenin; meclisle, bütçeyle, tüzel kişilikle, gelirle, özel personelle donatılması önem taşımaktadır. Ayrıca, bizim burada öngördüğümüz ilçe yönetimi, bugün küçük belediyelerin ve köylerin yapamadıkları birtakım hizmetleri de üstlenmek suretiyle, o alanda mevcut olan bir yönetsel boşluğu da dolduracaktır ki, bu da çok büyük bir sorun olarak Türk idaresinde karşımıza çıkmaktadır.

Ben son olarak, böyle bir çalışmanın ortaya koyulmasına vesile oldukları için TÜSİAD'a yürekten teşekkürlerimi sunuyorum. Çünkü şimdiye kadar çok boyutlarda akademik çalışmalar yapıldı, ama bir akademik çalışmanın ayaklarının yere basması, somut bir kanun tasarısı taslağı haline gelmesi ilk defa vaki oluyor. Bu bakımdan ben bir akademisyen olarak ve yerel yönetimlere gönül bağlamış bir insan olarak, Sayın Muharrem Kayhan'ın şahsında TÜSİAD'ın bütün mensuplarına yürekten teşekkürlerimi sunuyorum. Saygılar sunuyorum.

Hasan Arat:

Efendim biz teşekkür ederiz. En kısa zamanda bu yasa taslağı Meclis'ten geçirilebilirse sanırım herkes memnun olacaktır.

Panelimizi kapatırken katılan herkese teşekkürlerimizi sunuyorum.

